

NEANT

Astupă fluierul, vioara
Oprește-o să mai sune.
Vreau s-amuțescă tot ce cântă,
Flaute, naiuri, orgi și strune.

Vreau s-adoarmă toate,
Să nu strecoare nici o șopărlă.
Să vadă că viața-i spânzurată
Într-un albastru fund de noapfe.

Tăceți copaci, tăceți fințini,
Ca și cum viața n-a-nceput.
Pământul nostru să rămie
În cer și soare, orb și mut.

Căci ar ajunge o silabă,
Rostită nu pot ști de cine,
Ca să se prăbușească iarăși
Tăcerea veche peste mine.

Tudor ARGHEZI

martie 1967

1907: OMAGIU

Satele țării de acum 60 de ani erau cratere de vulcani în erupție. Semnalul dat în nordul Moldovei a fost urmat de o uriașă reacție în lant care a coborât de-a lungul munților până la Dunăre, în Muntenia și Oltenia. Înebuniți de foame și de sărăcie, ridicându-se împotriva împăririi feudale, țărani ardeau, odată cu micile fortărețe ale conacelor, registrele cancelariilor care închideau în ele măturile zguduitoare ale neamului ciocoiesc. Ca niște protuberanțe solare izbucneau pe orizonturi focurile mistuitoare. Cu muchiile luminate de flăcări, cornanele plugurilor, coasele, furcile, topoarele apăreau pretutindeni ca înfricoșătoare arme de luptă. Erau uneltele cu care răsculații asiguraseră altora belșugul. Acum le foloseau pentru secerășii lor... Clasele stăpînitoare au îndreptat asupra sator tunurile și mitralierele, declanșind unul dintre cele mai crunte războaie de represiune. Satele bombardate și-au mutat în cîmțire 11 000 de morți, 22 000 de brațe s-au întins sub pîmînt, rădăcini străbătînd întinericul și timpul spre osuarul străbunilor.

Am fost martor, în sala Palatului Republicii, la cinștirea lor solemnă. Lîngă conducătorii de partid și de stat au luat loc veterani ai răscoalei. Ei, care n-aveau dreptul să urce treptele conacelor, au stat la masa prezidiului, în stîmă înfrîgii țării. Ascultau cuvîntarea tovarășului Paul Niculescu-Mizil, membru al Comitetului Executiv, al Prezidiului Permanent, secretar al C.C. al P.C.R., cu gândurile încărcate de amintiri și de timp. Clipă unică — ca multe altele din istoria ultimelor două decenii — pe care nu le puteau întrezări nici visele celor mai îndrăzneți dintre eroii răscoalei. Clipă unică, posibilă doar pentru că Partidul Comunist Român ne-a dus spre ea, cum ne conduce, urmat de întregul popor, spre marile biruințe ale idealurilor noastre. Numai un asemenea partid, prin secretarul său general, tovarășul Nicolae Ceaușescu, putea da o atît de înaltă prețuire țărânilor eroice „Multă vreme, de-a lungul milenarei existențe a poporului român, țărîntimea a fost cea mai importantă forță a progresului social, purtătoare năzuințelor de neatințare și a sentimentului de demnitate națională. Animată de o nefermărită dragoste pentru gîta strămoșească și de un înalt spirit de sacrificiu, țărîntimea s-a ridicat în calea năvălitorilor și a cotorpitorilor, a apărut cu propriul ei singe independența țării, însăși ființa națională a poporului”.

Numai un asemenea partid putea face din țărîntime un aliat puternic și statornic al clasei muncitoare, redîndu-i, ca întregului popor, dreptul de stăpîn al destinului și al patriei sale.

Teodor BALȘ

Fănuș Neagu: Doi saci de poștă

— nuvelă — pag. 4-5

Dialoguri critice: Al. Piru-I. Biberi

pag. 3

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VA!

gazeta

ORGAN SAPTAMINAL AL UNIUNII SCRITORILOR DIN REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMANIA

literară

Anul XIV. Nr. 13 (752) ● Joi 30 martie 1967

8 pagini: 1 leu

BREVIAR

Colecționarul

Dacă aș fi fost contemporan cu Costache Negruzzi, cu M. Kogălniceanu și cu V. Alecsandri, m-aș fi înnebunit după „fiziologiile” care erau la modă în publicistica franceză și aș fi fost ispitit să creionez în aceeași manieră portretul colecționarului. De bună seamă, el variază de la generație la generație, intrucui trebuie să se adapteze condițiilor momentane ale civilizației. Tipologic însă, este structurat identic, ca în arta clasică, atemporală și aspatială. Priviți-l la o vitrină. După tensiunea întregului trup, concentrată în ochi, surprindeți pe omul împătimit. Și-a fixat privirea pe un obiect, pe unul singur? Nu-și mai schimbă traiectoria vizuală, în vapoia căreia citim corința exacerbată de pasiunea posesivă. Într-adevăr, ceea ce-l deosebește fundamental pe colecționar de amator, este că acesta privește dezinteresat și lucid, pe cînd celălalt nu-și mai aparține, este întreg al obiectului descoperit,

pe care-l mîncă din ochi ca pe o iubită. Se poate ca lucrul dorit să nu fie dintre cele mai de preț sau mai autentice, dacă omul nostru, colecționarul, nu este încă format prin îndelungată experiență. N-are a face! Intensitatea pasiunii și a dorinței este aceeași. Fie că ar colecționa mărci postale rare sau cufuri goale de chibrituri, că s-ar pricepe sau nu, pîmîntul este mistuit de aceeași nestînsă flăcără, a cărei vapoie nu se răcește — relativ — decît în clipa cînd el a intrat în stăpînirea lucrului sau lucrșorului mult dorit.

Anatole France spunea că nu există pasiune fără sensualitate. Așa este. Priviți-l pe colecționar cu cită griță ține în mîna bibeloul, cum îl ferește parcă de primejdia nevăzute. Dacă este bibliofil, observați cu ce gingașie mîngie filele veline, cită vreme cititorul de rînd nu se sfiește să-și depună amprente digitale pe carte, ca și cum i s-ar cere, la serviciul de an-

tropometrie, să-și lase necurată carte de vizită cu buri-cele degetelor înnegrite.

Aceste reflecții mi-au fost sugerate de excelentul articol semnat de Radu Petrescu, despre A. Apostol, în frumoasa revistă *Arta plastică* din ianuarie a.c. Nu știu exact însă ce a vrut să spună autorul cu epitetul „ochi ulțesei”. Avea ospătarul A. Apostol, mare colecționar de pictură și de discuri, o privire mai cîrînd blîndă și frîncă decît ageră și astuțioasă, ca eroul *Odiseei* și prototipul șireteniei, categorisită de latini *græca fides*. L-am vizitat și noi în scunda casă de mahala din str. dr. Cliniciu 6, în care modestul „chelner” locuia cu soția lui, bună gospodină și cusătoreasă, pentru împlinirea nevoilor casei. L-am auzit dînd indicații congruente despre formația orchestrală a cite unui diso rar, posedat în n variante. Istoria fără ifos cum izbutise să obțină de la intratabilul Pallady o pînză de mult ochită, dar tăios re-

fuzată în aștepta rînduri. Nedăruit cu copii, crescuse o fată și dorea s-o lase ghid al casei memoriale, după stingerea lui din viață, pe care n-o bănuiam altă de apropiată. Stînd ultima oară de vorbă cu el la un colț de stradă, mai acum doi ani, reflectam la resursele nesecate ale poporului nostru în oamni vrednici, voluntari, stăruitori, într-un cuvînt în oameni de nădejde. Un astfel de om a fost colecționarul Apostol, răzbitor ca strămoșii săi aromâni, prin neostenită muncă onestă, ars de flăcără lubrită de artă, mistuit de pasiunea de a stringe, dar și de nobila năzuință de a lăsa neamului său, patriei lui adoptive, comora strînsă din greu, de-a lungul unei vieți de trudă și privații. La acest nivel etic, colecționarul este un adevărat erou, iar a scrie despre el, în lumina adevărului, înseamnă oarecum o citație la ordinea de zi a națiunii.

Șerban CIOCULESCU

OCHEAN CAMPESTRU

Adu-mi semintele de astă-vară,
Să le așez în palmă, să le-ncerc,
Și să le culc în brazda milenară
Să doarmă ca secanta într-un cer

Să le predau combustiiilor lente
Înfășurate-n aburitul fald,
Și, liberate de harnașamente,
Să le revăd, cu lujeul lor cald,

Într-un taifun de vase triumfale
Plutînd pe cîmp, catarg lîngă catarg
Să le revăd, cu sulite și zale,
Tăind văzduhul ca să iasă-n larg,

Și să te vadă stăpîn pe-acele flote,
Acum teluric și-ncercat năer,
Plugarule, prin vegetale grofe
Cum netezești jînutul de mister.

În locul coaselor rămase, limpezi,
Ca niște idoli vechi de lut în par,
S-aud oțelul cu-șingări de cîntezi
Gotrobînd în marea de cleștar.

Și cînd cocorii vor lega, de sus,
Cu aripile, zarea și cîmpia,
Vom desluși, în zborul lor compus,
Din ceruri răsturnată, GEOMETRIA.

Virgil TEODORESCU

ARHIVA
SENTIMENTALA

mihai tican rumano

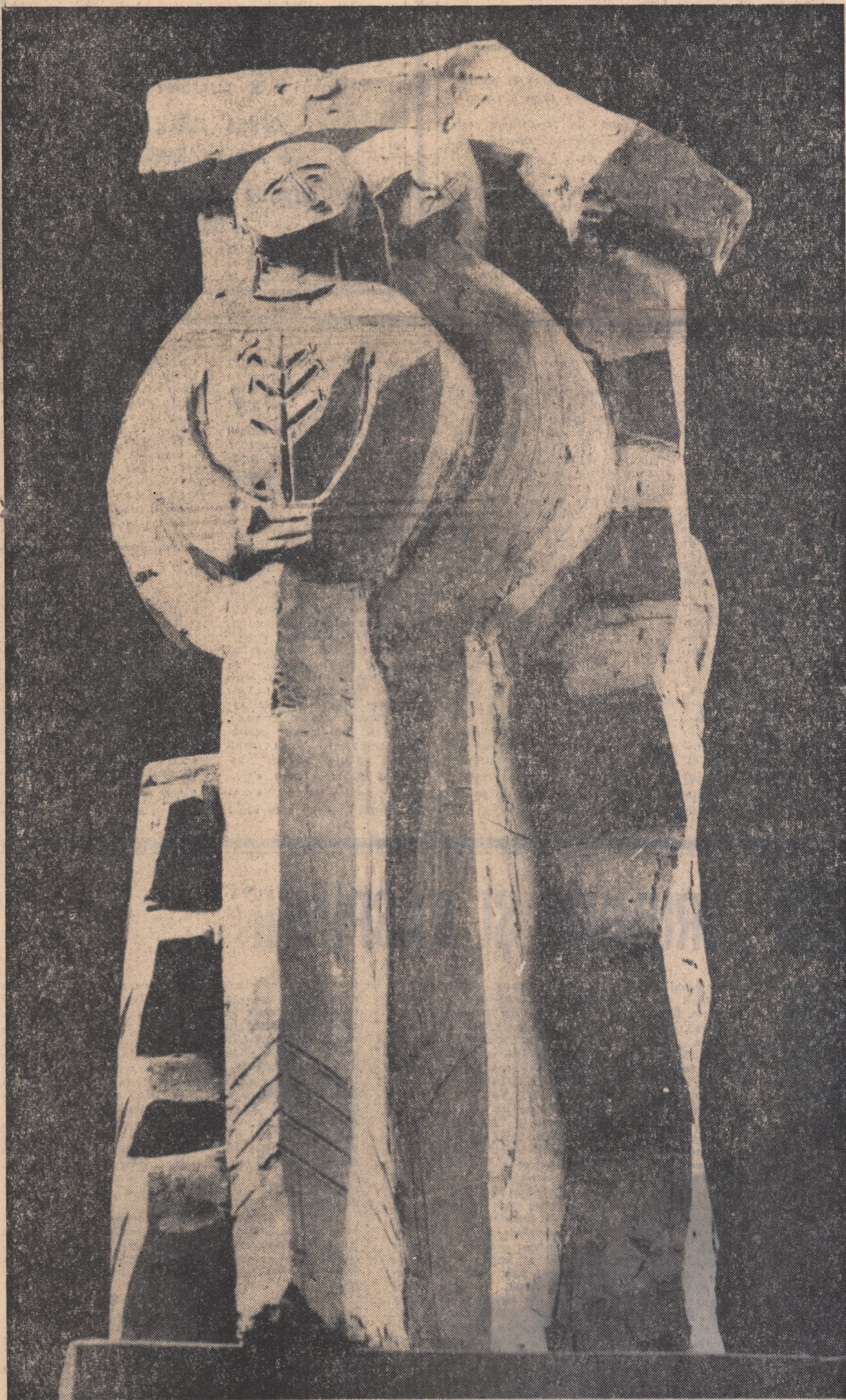
A murit Mihai Tican Rumano, numele lui e sinonim cu aventura. Căci ce altceva l-ar fi împins pe copilul orlan al țărânilor din Berevoești, o țensat de brutalitatea unui neguștor ca alții alții, să iugă nu din stăpîn în stăpîn, ca Maxim Gorki, ci la țarmul izbăvitor al mării, să se imbarce pe nave cu pînze, cu aburii, cu aburii, să cultreie țară după țară, mare după mare și ocean după ocean, să înlășoare de citeva ori planeta pe la poli și pe la ecuator, țară să uite olensa-mobil a acestei nemapomenite călătorii?

Eroul își construiește astel au o biografie literară, ci un destin unic, asupra căruia literatura noastră are datorită să se apiece cîndva. Cu minile goale și desculți, olensatul de acum săzaci de ani țuge la Constanța — nu știm dacă are măcar o vagă viziune a geografiei! — se imbarca clandestin pe un vas, țese în Mediterana, rămîne cităva vreme în sudul Italiei, dar nu uită, țuge mai departe de locul primei vexații, în Somalia sălbatecă, unde nu poate uita și de unde țuge mai de-

parte, la Capul Horn, unde nu cunoaște tîmduțea olensei, pe care o poartă cusine, lîngă inimă, prin țările celor două Americi pînă în Canada, de aici prin Africa țungurilor și a pustiuilor de nisip pînă în mările Chinei, ca să încheie uluitorul rond al planetei dincolo de Noua Zeelandă, din nou în cealaltă emisferă, la Polul Sud. Reținem faptul din autobiografia comunicată nouă de doamna Sylvia Tican Rumano, țnger de argint al neobostului călător, cu sublinierile marcate chiar de mîna autorului septuagenar. Ce rezultă de aici? O psihologie hipersensibilă, efect al unei traumatizări precoce, dezvoltînd o structură rară, un om bun pînă dincolo de limitele închipuite, un vulnearat pînă și de mișcarea parlamată a aerului, un ales. Acesta a fost Mihai Tican Rumano, iar expansiunea lui sensibilă nu s-a rezolvat în paginile celor 40 de volume pe care le-a semnat — ca la

Paul ANGHEL

(Continuare în pagina 2)

ION VLASIU

LA PORTIȚĂ
Fotografia:
FLORIN DRAGU

G. CĂLINESCU DESPRE REVISTA «unu»

În toamna lui 1937, când își pregătea cursul ce urma să-l țină la Universitatea din Iași, am primit de la G. Călinescu scrisoarea de mai jos. (Dacă d-șaa a omis să-o dateze, stampila oficiului poștal e clară: 15 octombrie 1937).

Stimate domnule Șașa Pană,

Voi face anul acesta la Universitatea din Iași un curs de poezie, unde se va vorbi între altele și de curentul reprezentat prin revista și publicațiile duminicale. Fără nicio polemică de altfel, în spiritul unei informații de idei. Apoi voi publica acest curs. Deși am urmărit revista unu, bag de seamă că nu mai am decât câteva numere despreciate. Și totuși din punctul meu de vedere revista îmi este mai utilă decât publicațiile celelalte, pe care în mare parte le am. Te-ăș ruga dar, fiind și în interesul străduitorilor duminicale, să-mi oferi dacă se poate o colecție din revista unu și, dacă mai este, Insurecția de la Zürich, interesantă pentru felul cum vă situați în timp și spațiu.

Aceste lucruri însă îmi trebuiesc urgent, fiindcă în curând voi pleca la Iași. Mai tirziu, când va veni cazul de a publica o lucrare de natură istorică în care intră și mișcarea de la unu, îmi voi lua libertatea să-ți cer unele informații.

Cu cele mai vii mulțumiri și salutări cordiale

G. CALINESCU

Strada Aviator Th. Iliescu 55 (prin Piața Confederației balcanice. Dorobantilor — tramvai nr. 5)

Scrisoarea e dactilografiată cu bandă albastră iar numele revistei și titlul cărții solicitate, cu roșu (în loc de altă subliniere).

JURNALUL LITERAR
Director / G. Călinescu

Cursul făcut în acel an a apărut în Editura fundațiilor sub titlul *Principii de estetică*.

Lipsind din București, scrisoarea m-a așteptat câteva zile. Dar în chiar ziua înnoierii, cele cerute pleacă spre adresa de mai sus, însoțite de câteva rinduri a căror ciorăni nu s-a pierdut nici ea.

București 19 octombrie 1937
Dogari, 36

Stimate domnule G. Călinescu,

Vă alătură colecția revistei unu — din care un număr lipsă vi-l voi trimite peste câteva zile. De asemenea vă trimit și un exemplar din Primele poeme ale lui Tristan Tzara având ca postfață *Insurecția de la Zürich*. Dar textul se află și în *Sadismul Adevăratului*, carte pe care v-am lăsat-o la domiciliu (în parcul Müller, 55) încă la apariție (mai 1936). Acum câteva zile v-am trimis și ultimele două plăchete din Colecția unu (Spre țara închiisă în diamant de Constantin Nispeanu și Iarba fiarelor de cel care vă scrie aceste rinduri). Deoarece nu știu dacă adresa la care vi le-am expediat e corectă, aș dori să-mi comunicați dacă le-ați primit.

Dacă veți avea nevoie de unele informații, vă stau la dispoziție.

Cu alese salutări,

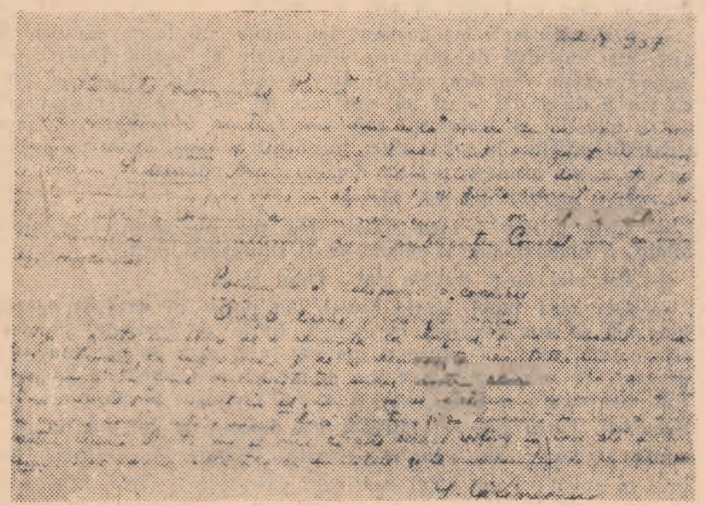
Șașa Pană

Peste foarte puține zile a sosit răspunsul caligrafiat pe o carte poștală. Iată-l:

22.X.37

Stimate domnule Pană,

Îți mulțumesc pentru preamabila grabă cu care mi-ai trimis colecția revistei unu și *Insurecția*. E adevărat: am găsit interesantul volum *Sadismul Adevăratului*, atât de util pentru documentare și foarte frumos scris (ne vous en déplaît!) și foarte coerent

ideologicește. Acolo se află și *Insurecția*. Din nefericire, prea ocupat, îl rătăciseră. Am primit de asemenea ultimele două publicații. Constat însă că trădezi mișcarea:

Poema e o închisoare o cochilie

Oprește stălpul și privește viața

Nu e acesta un chip de a renunța la hazard și la absurdul asociației automate, la eul obscur și de a recunoaște realitatea lumii exterioare, adică în fond valabilitatea celui nostru car careră dă o formă? Cine privește prea mult în el, începe să se plictisească de monotonie lui, ca un om închis într-o odaie fără ferestre, și să dorască sincer să devină restul lumii. Acesta mi se pare că este cercul vișion în care stă doctrina unu. Dar admir înfălcărea duminicale și te încredințez de prietenia mea.

G. CALINESCU

N-am regăsit copia răspunsului meu dar bănuiesc că nu am respins de plano observațiile critice.

Dar din partea lui G. Călinescu am primit și un răspuns tipărit... la Poșta redacției a *Jurnalului Literar*, al cărui colaborator eram. Dar atunci nu mă mai aflam la Iași ci pe „zoni”, într-un sat pe lângă Oradea.

În numărul 53 (din 31 decembrie 1939) îmi apăruse, pe trei sterturi de pagină, prima parte a eseului *Viața lui Rivarol (Tinerețea)*. Odată cu trimiterea manuscrisului acestei părți, avertizăm pe directorul publicației că a doua parte (*În timpul revoluției și al emigrației*) e chiar mai măisoră ceva. Și cu un termen care începe să devină (și a rămas) odios — îl folosesc în deridare — îl întrebam dacă îmi poate acorda mai mult „spațiu vital”. În același număr găseam următorul răspuns:

S.P. Oradea: Am să vă scriu direct. Orice „spațiu vital” e îngăduit.

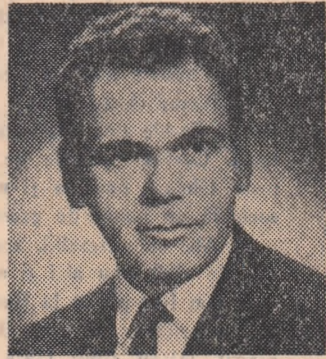
Dar numărul 54 nu a mai apărut! Admirabila publicație fusese constrânsă să-și înceteze apariția. Rivarol așteaptă în mapa cu „inedite”.

Șașa PANĂ

dialoguri critice

CRITICĂ, ISTORIE ȘI MONOGRAFIE LITERARĂ

AL. PIRU—ION BIBERI

ce, destinate a arăta rolul criticii literare în evoluția culturilor au arătat variațiile perspectivei de studiu ale criticii. Am putea, în prezent, completa această viziune, privind critica în totalitatea formelor ei de înfăptuire și făcând un bilanț al instrumentelor de cercetare, pe care le-au folosit criticii în decursul timpurilor: tratate de artă poetică sau cărți de retorică și estetică, comentarii sau „paralele” literare, manifeste de scoți artistice, formule de „reguli” academice, urmate de întinsa varietate a perspectivei criticii moderne, estetice, impresioniste, biografice, sociologice sau filosofice, ajungând, prin aplicarea unei metode materialist-dialectice, la analiza operelor de artă, la o situare a operelor în contextul social-cultural al epocii și, prin aceasta, al culturii naționale și universale.

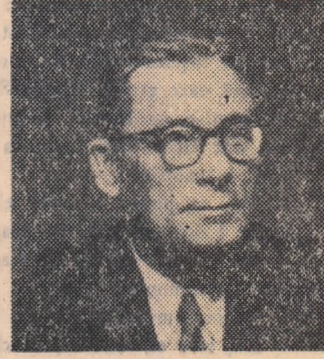
Înțelegem astfel, chiar dacă nu profesăm o activitate critică regulată, să ne afirmăm anume orientări teoretice. Mi-aș îngădui să vă isco-desco, la rindu-mi, asupra credo-ului dvs. critic.

AL. PIRU: Înainte de a vorbi de crezul meu critic, mă văd nevoit să mă întorc cu nostalgie la anii de studenție, când ilustrul profesor G. Călinescu îmi călăuzea primii pași în paginile *Jurnalului Literar*, din Iași. Debutul meu a fost belicos, „in-clement”, după expresia magistruului, din *Istoria literaturii române* (1941). Eram într-adevăr mai preocupat să nu cad victimă platitudinilor, decât să afirm. Te-am ne-dreptățit și pe dumneata cu o recenzie negativă la romanul *Cercuți în apă* din 1939, care, curios! numai pe baza observațiilor mele de a-

tunci, ca să le numesc așa, mi se pare interesant, cel puțin ca idee. Fac mea culpa, dacă vrei, cu aceeași detașare cu care și dumneata, făcând abstracție de vechi (și legitime) supărări, mă prenumeri printre criticii de astăzi, în vreme ce listele întocmite periodic de către unii, vai, nu mă înregistrează nici măcar printre modelele „ceretători”, sau cei mai umili publiciști. Agresivitatea în critică nu rămâne nesancționată, pentru mine însă nu era decât un exercițiu de percepție obiectivă, pe cât posibil exactă. În compendiumul de *Istoria literaturii române* din 1945, G. Călinescu observa că mă preocupă „stabilirea valorilor” și că spiritul meu critic tinde la „construcție”. Am continuat activitatea de selecție sau numai de disocierare a producțiilor literare curente paralel cu cea de istoric literar, care a luat mai repede forma unui volum în 1946, *Viața lui G. Ibrăileanu*, care trebuia să fie urmată repede de studiul *Opera lui G. Ibrăileanu*, scris tot atunci, dar publicat abia în 1959.

M-am bucurat de o recenzie din partea lui G. Călinescu, care-și vedea în fine măcar în parte confirmate anticipațiile, de aprobarea cordială a colegilor de la *Jurnalul Literar*, Adrian Marino și G. Mărgărit, și de o înfirmare totală din partea cuiva care mă declara, ca biograf al lui Ibrăileanu, „un critic sub orice critică”. Mai tirziu, când am publicat o sinteză asupra literaturii române vechi, criticul și istoricul literar de prestigiu, Șerban Cioculescu, incomparabil biograf al lui Caragiale și fiul exegat al lui Tudor Arghezi, a recunoscut, aducându-mi judicioase obiectii, că desind în istoria literară din critică, deși practicasem între timp critica intermi-tentă... Din păcate, cu excepția lui Șerban Cioculescu, criticii se ocupă prea puțin de literatura română veche, așa că această activitate a mea, în prezent, e veche de mai bine de un lustru, nu-l neliniștește. Citi despre specialiștii literaturii române medievale, aceștia, nepracticând critica, sînt multumii când sînt proclamați critici.

Și acum, crezul meu critic. Înțeleg critica drept o intelctivă literară, constind în descoperirea și promovarea valorilor, fie că este vorba de opere actuale, fie că se raportă la opere aparținând trecutului, ignorate sau greșit interpretate altădată. Cum s-a spus atât de bine: nu poți

fi critic fără perspectivă istorică, după cum nu poți fi istoric literar fără spirit critic. Criticul trebuie să aibă o mare experiență, să fie cult, adică instruit, chiar rafinat. Cultura tine în unele cazuri locul talentului, al așa numitului gust. Sînt receptiv la toate metodele, dar nu abso-lutesc niciuna cînd e exclusivist și limitativ. În actual critic intră procedee ale cunoașterii științifice, dar și un element inefabil, deoarece ficțiunea artistică e o calitate incomensurabilă, infinită. Valorile artistice se definesc evident, prin comparație și prin demonstrarea vitalității lor pe plan național și universal. Aceasta ar trebui să fie după mine sensul cel bun al criticii literare. Veritabila critică trebuie să pornească de la valoarea estetică a operelor literare.

ISTORIOGRAFUL LITERAR

I. B.: Față de critic, istoriograful literar se deosebește prin atitudine mentală și prin expresie.

Criticul, deși pornește de la o viziune evolutivă a unei culturi, și deși integrează operele în contextul artistic al actualității, le examinează fragmentar, punind accentul pe unicătatea acestora; istoricul literar, cuprinzînd totuși operele în specificul lor, operează sinteză, urmărește mai cu deosebire firul unei continuități istorice și culturale.

Participînd la o viață artistică în devenire și luînd-o în posesie în individualitatea ei, criticul va avea un ton mai viu, uneori tăios, ironic sau virulent polemic; la rindu-i, săvîrșind o sinteză de totalitate, autorul unei istorii literare va folosi expresia obiectivă, preferînd repudieri ferme a non-valorii, trecerea sub tăcere.

Cărțile de istorie a unei literaturi, ca și istoriile consacrate evoluției filosofiei sau a diferitelor discipline științifice, prezintă adevărate vederi panoramice, de totalitate, sprînjinite de respectul faptelor și verificarea îngrijită a informației: folosind clasificările, judecățile critice ale contemporaneității și perspectiva timpului scurs între apariția operelor și timpul prezent, istoricul literar are putința de a privi o mișcare literară într-o supremă sinteză. Poziția istoricului literar este privilegiată și lipsită de riscurile pe care le comportă activitatea criticului, lucrînd pe o literatură în curs de formare. El poate cuprinde devenirea unei culturi sub o îndoită incidență oarecum contradictorie, dar contribuind la exactitudinea viziunii: istoricul literar se situează în același timp în afară de epocile trecute (afîindu-se într-o situație analogă autorilor care fac un studiu asupra literaturilor altor națiuni), identificîndu-se totuși cu spiritul intim al unei vieți culturale, înțuind dinlăuntru, prin forțele vii, care au generat formele culturale. În acest sens, distanța între critică și istorie literară se șterge progresiv, cu cît ne apropiem de actualitate. Obiectivul este același: înțelegerea genetică și integrativă a unei mișcări culturale, în continuitate.

Creдем că o confruntare cu metoda și orientările dvs. generale, în activitatea dvs. de istoric literar și profesor de literatură, ar fi plină de interes, raportată fiind la activitatea istoricilor literari din România, mai ales ai timpului nostru.

A. P.: Deosebirile între critică și istorie literară nu sînt chiar atât de mari pe cît par la prima vedere. În mod curent se spune că istoria literară se ocupă de opere din trecut, în vreme ce critica se aplică asupra operelor noi. Distincția între istorie literară văzută ca cercetare a în-lăunțurii faptelor generale și reprezentative și critica înțeleasă ca studiu al faptului literar individual semnifica-

tiv trebuie înălțată de la început, întrucît și istoria literară se ocupă în primul rînd tot de fenomenul literar individual, pe care, numai după ce l-a definit ca atare, îl plasează într-o scriere istorică. La drept vorbind, istoricul literar se ocupă tot de fenomene actuale, capabile adică să ne intereseze mereu, cu toate că nu mai sînt, sub raport strict cronologic, contemporane cu noi. Eminescu nu ne va reține niciodată mai puțin decît cel mai mare poet contemporan. Istoricul literar notează reacția sa prezentă față de fenomenul literar din trecut, reacție ce poate să difere de gustul contemporanilor de altădată. E prima lui dificultate, după Lanson. Dar și criticul judecă opera literară ca pe un efect al devenirii istorice, iar nu ca pe o apariție singulară, fără precedent sau echivalent, tînd să delimiteze, ca și istoricul literar, originalitatea, unicătatea sa, cu aceeași dificultate.

Niciun caz nu s-ar putea vorbi de incompatibilitate între critică și istorie literară și separația e cu totul exterioară. De fapt, critica e un domeniu mai liber și mai larg, la îndemîna oricărui cititor avizat și de un anume gust, pe cînd istoria literară o practică mai mult așa numiții specialiști, de obicei cu oroaie de critică și de eseistică. La rîndul lor criticii ironizează pe specialiștii cu cuvintele: istoria literară e piinea profesorilor.

Inițial, istoricul literar a fost mai mult profesorul universitar: De Sanctis, Menendez y Pelayoz, Lanson, Iorga, Den-susianu, Călinescu. Cele mai strălucite istorii literare au fost la origine cursuri universitare. Natural, există și excepții. E Lovinescu, cel mai important istoric literar român înainte de Călinescu, n-a fost profesor universitar decît temporar, precum unii profesori de istoria literaturii române la universitate n-au publicat cursuri decît parțial sau chiar deloc. Istoria lite-

rată e o vocație care nu coincide în totul cu vocația pedagogică. Profesunea cantonează la o perioadă, în timp ce istoricul literar simte chemarea de a trece peste granițele impuse de acea perioadă. N-am nicio încredere în istoricul literar român specialist numai în perioada veche sau modernă, pînă la marii clasi-ci. Nu se poate scrie nimic despre Neculce cînd n-a scris un rînd despre Creangă sau Sadoveanu, nu înțelege nimic din Argehi cînd n-a citit pe Dosoftei. Indiferent cărei perioade se consacră, istoricul literar trebuie să-și treacă proba cu Eminescu. Nu poate deveni istoric literar cînd nu cunoaște profund opera scriitorilor români fundamentali. Nu se poate începe călătoria de istoric literar cu studiul unui autor neînsemnat. Pentru a scrie despre Ion Barbu trebuie să studiezi în prealabil pe Edgar Poe și Mallarmé, să guști pe Anton Pann și Bolintineanu.

Istoricii noștri literari se află în prezent în fața sarcinii de a continua tratatul de *Istoria literaturii române* în-istoric literar și profesor de literatură, ar fi plină de interes, raportată fiind la activitatea istoricilor literari din România, mai ales ai timpului nostru.

Creдем că o confruntare cu metoda și orientările dvs. generale, în activitatea dvs. de istoric literar și profesor de literatură, ar fi plină de interes, raportată fiind la activitatea istoricilor literari din România, mai ales ai timpului nostru.

A. P.: Deosebirile între critică și istorie literară nu sînt chiar atât de mari pe cît par la prima vedere. În mod curent se spune că istoria literară se ocupă de opere din trecut, în vreme ce critica se aplică asupra operelor noi. Distincția între istorie literară văzută ca cercetare a în-lăunțurii faptelor generale și critica înțeleasă ca studiu al faptului literar individual semnifica-

țiv trebuie înălțată de la început, întrucît și istoria literară se ocupă în primul rînd tot de fenomenul literar individual, pe care, numai după ce l-a definit ca atare, îl plasează într-o scriere istorică. La drept vorbind, istoricul literar se ocupă tot de fenomene actuale, capabile adică să ne intereseze mereu, cu toate că nu mai sînt, sub raport strict cronologic, contemporane cu noi. Eminescu nu ne va reține niciodată mai puțin decît cel mai mare poet contemporan. Istoricul literar notează reacția sa prezentă față de fenomenul literar din trecut, reacție ce poate să difere de gustul contemporanilor de altădată. E prima lui dificultate, după Lanson. Dar și criticul judecă opera literară ca pe un efect al devenirii istorice, iar nu ca pe o apariție singulară, fără precedent sau echivalent, tînd să delimiteze, ca și istoricul literar, originalitatea, unicătatea sa, cu aceeași dificultate.

Niciun caz nu s-ar putea vorbi de incompatibilitate între critică și istorie literară și separația e cu totul exterioară. De fapt, critica e un domeniu mai liber și mai larg, la îndemîna oricărui cititor avizat și de un anume gust, pe cînd istoria literară o practică mai mult așa numiții specialiști, de obicei cu oroaie de critică și de eseistică. La rîndul lor criticii ironizează pe specialiștii cu cuvintele: istoria literară e piinea profesorilor.

Inițial, istoricul literar a fost mai mult profesorul universitar: De Sanctis, Menendez y Pelayoz, Lanson, Iorga, Den-susianu, Călinescu. Cele mai strălucite istorii literare au fost la origine cursuri universitare. Natural, există și excepții. E Lovinescu, cel mai important istoric literar român înainte de Călinescu, n-a fost profesor universitar decît temporar, precum unii profesori de istoria literaturii române la universitate n-au publicat cursuri decît parțial sau chiar deloc. Istoria lite-

rată e o vocație care nu coincide în totul cu vocația pedagogică. Profesunea cantonează la o perioadă, în timp ce istoricul literar simte chemarea de a trece peste granițele impuse de acea perioadă. N-am nicio încredere în istoricul literar român specialist numai în perioada veche sau modernă, pînă la marii clasi-ci. Nu se poate scrie nimic despre Neculce cînd n-a scris un rînd despre Creangă sau Sadoveanu, nu înțelege nimic din Argehi cînd n-a citit pe Dosoftei. Indiferent cărei perioade se consacră, istoricul literar trebuie să-și treacă proba cu Eminescu. Nu poate deveni istoric literar cînd nu cunoaște profund opera scriitorilor români fundamentali. Nu se poate începe călătoria de istoric literar cu studiul unui autor neînsemnat. Pentru a scrie despre Ion Barbu trebuie să studiezi în prealabil pe Edgar Poe și Mallarmé, să guști pe Anton Pann și Bolintineanu.

Istoricii noștri literari se află în prezent în fața sarcinii de a continua tratatul de *Istoria literaturii române* în-

restituire

Pătrunde, Dunăre, în țara noastră, oglinda spalății-o pe șesuri line, vei fi, cum spune cîntecul, albastră, pături suave răsărind din tine.

Și cheia ta întoarsă-n uși de piatră, le va deschide-n zori înflora oară, să-ți fie nestatornicia vatră și valurile flăcări pe comoară.

Neliniștitul foc al cugetării în cer să-și înmulțescă unda vie, fii pururi șorpele de casă-al țării, incandescent zidit la temelie.

Visînd la marea bănuită-aproape, să-ți pierzi conturu-n vasele ei linii, noi sufletul j-i ridicăm din ape, restituindu-l moii înflii luminii.

Grigore HAGIU

D. PACIUREA: GIGANTUL (detaliu)

Fotografia: MARIANA DRAGU

Intraseram în bălă cu Maud de șase zile. Maud — se pronunță exact cum se scrie, îmi atrăsese a atenția — nămele îmi suna ciudat, invocându-mi un început de poveste nelămurită, dar nu se lega deloc cu simbul ei din clipa cînd prindea cîte un șarpe pe acel fund de mlaștină, acum semăna cu grîu, și îi află cu briceag pe căsăre, dintr-o singură smucătură, și privea cum cele două carpe, într-un ultim impuls vital, încearcă să se adune colac la capete. Zîmbetul îi lumina numai dinții și colțurile gurii, negăsind puterea să urce și să se împlinescă firească în ochii negri, care din această pricină trăiau o viață distinctă, complet străină de restul feței și concentrată pînă la uitare de sine. Eram acolo de șase zile și urma să mă stăm patru, și într-o seară, la punctul meteorologic unde dormeam, situat într-o cherhană părăsită, sau numai pe jumătate părăsită, fiindcă meteorologul Alexandru Jucu — 26 de ani, căpătîină de cal, cu gingia ruptă în două unghii — răspundea și de o ghețarie unde un vas fluvial depozita, cînd și cînd, niște lăzi de mestece. Maud, pictându-se, inventă, ca să se răsește, un joc. Spuse:

— În două zile începe secerișul în bălă. Vor veni o sută de coșaji, poate mai mulți, băieți și fete, și într-o noapte o să plouă. În iunie cad ploii multe și mari, nu-i așa, Alexandre?

Jucu lega o mătură de pelin. În fața lui, pe masă, un pachet de cărți de joc.

— Plouă, Maud, (avea o bucurie perversă să-i spună pe nume și să-i privească neconștient piciorul). Cel puțin de două ori pe săptămîină. Dar numai pînă în malul Dunării. Dincolo, în cîmpie, nu cade un strop. (Explicativ). Are și Dumnezeu dracii lui.

— Plouă, urmă Maud, și eu stînt o față venită la coasă.

— Pe dracu, nu te-arată mutra, zise Jucu.

— Te rog să împrăvești, ceru ea, bătînd din picior, sînt o față pe care a udat-o leacără ploaia și am venit să cer adăpost aici — Cui? întrebă Jucu.

— Lui Mihai, răspunde Maud, arătînd spre mine. În orice caz lui. Domnule doctor, se înclină ea...

— Mi-ai spus că e inginer, îi împuț Jucu.

— Este, zise Maud, dar o față de la țară spune domnule doctor oricărui băiat bine îmbrăcat pe care nu-l cunoaște. Domnule doctor, plouă, fulgeră și mi-e frică...

— Joci foarte prost, o intrerupse Jucu. Exceabil pot să spun Nu înțeleg, vii de trei ani aici, în fiecare vară, și n-ai învățat cum vorbește o țărăniță.

— Ești grosolan.

— Oh, asta o aud mereu, se strîmbă Jucu. Dar oricum, scuze, mi-e scuze. Mi-am adus aminte de tipii ăia care au intrat cu mașina în Dunăre și s-au înecat, de-ăia...

— Lasă-i, am spus eu, nu face să-i pomeniți mereu.

Jucu nu m-a auzit. Sau mai degrabă cred că n-a vrut să mă audă. A spus:

— Ești frumoasă ca o fințină, Maud.

Maud trecu pe un scaun, cu spatele la fereastră. S-auzeau zumbăind țîntarii în plasele de sîrmă împinse la perete și stuful mișcîndu-se undeva, în dreapta cherhanalei. Maud sta cu miinile pe genunchi, tăcută, pînă la scurt, pieptănînd băiețește, și făcînd concentrație trist asupra gîndului (poate că totuși nu se gîndea la nimic și asculta numai fosemetul bălții) o făcea să pară frumoasă, și cred chiar că era într-adevăr frumoasă, așa cum poate să fie frumoasă o femeie tină într-o noapte de la începutul verii, singură într-o odaie cu doi bărbați, unde se mai află o jumătate de sticlă de alcool și o iocană în care un sfînt e tăiat cu ferăstrăul, și unde se aude de departe un tren. Noaptea adîncă era un chenar pentru trupurile noastre — și Maud mișcînd uimerii goi, plini, părea că mișcă și întinericul de dincolo de geam. Și cred că ne clătina și noi cînd se mișca ea.

Jucu împinse mătura de pelin după ușă, apoi lăți brațele, ca și cum s-ar fi întins pe un gard să se usuce la soare, apoi le adună pe genunchi și o privi, pentru prima oară în seara acia, drept în față, cu ochii lui rotunzi ca două clape de mașină de scris avînd imprimate pe ele cu cerneală roșie litera o, cum se exprimase Maud cînd ne prezentase, dar sînt sigur că nu o vedea pe Maud acolo unde stă, ochii lui încercuți cu o piclă roșie, ca ai găinilor, o mutau în lanul de grîu ce scăpăra în fundul nopții, sau mult mai ascuns, în stuf ori în grotlele de calcar din spre Dobrogea, în locuri în care fapta care fascinantă devenea și accesibilă. Ești fințină a patra, Maud. A înțila, a doua și a treia s-au transformat în iele (cu și Maud zîmbînd), tu ești a patra, aceea care înviază în prima noapte de primăvară, trup înalt de fum, ireal, și deschide vinele tuturor finținilor, și le curăță gălețile neumblate de cinci luni și la ziua, dacă nu ajunge îndărăt, dacă s-a jucat prea mult, se schimbă în izvor. Am trei izvoare, aici, lîngă casă.

— Poezie proastă, spuse Maud, căscînd. Merg să mă culc. Noaptea bună. În zori vreau să încerc la știucă.

— Vezi și întoarce cheia în broască de două ori, o sfătui Jucu.

— N-ai tu curajul ăla, zise Maud.

O auzirăm trecînd prin coridor. Tocurile ei băteau sfidător pardoselile de lemn, apoi glasul lezeu, ușor apăsător de răcoare răsună în pragul ușii dinspre Dunăre.

— Un vapor. Trece spre mare. Spre Brăila, spre Sulina... Cel mai lung pe care l-am văzut vreodată. Dar ce tăcut!

Jucu se duse la fereastră.

— Cred că vine de la Viena, zise. E scîldat în lumini. Dar, într-adevăr, e mut ca o lebădă. Stai pe loc, mă opri, nu face să-l vezi, te-ar intrista. (Și după un timp) Jucăm un septici, jocul ăla de prosti, sau dăm pe gît ce-a mai rămas în sticlă?

— Prefer rachiu.

— Eram convins. Ești un tip fără haz. Îmi pare rău că n-am o balalaică. Mi-ar place la nebunie să te văd cu una de gît: doctor cu balalaică. Voi aveți și o orchestră în București. Voi și factorii poștali.

Căută sticla și turnă în singurul pahar — unul verde, care da alcoolului o culoare de otrăvă veche, distilată în penumbra. De unde te-au cules Maud?... Dacă nu vrei, nu răspunzi, spuse el și îngropă gîtul sticlei în gura cu gingie ruptă.

Maud umbla acum în odaia alăturată. Dezbrăcîndu-se, cînta. Prin peretele de paianță, trecea un fior de senzualitate, sau așa ceva.

— Azi noapte am dormit cu capul într-un sac miroșind a pește. Scrihos somn, zise Jucu. M-am sculat devreme, aveam fața lipicioasă și-mi venea să ling sare. În ocazii de asta e mai bună o ladă cu bere, dar degeaba am ghețarie, n-am cumpărat niciodată bere. „Hai să mă duc să cercetez sondele” — timpul probabil, și scot calul și îl încalce, și el, țîntă spre fereastră, pentru că l-am omșnit să-și ia singur porția de zahăr de pe pervaz. Mă gîndeam să mă îndepărtez repede, ca să încep să fluier, socoteam la ce distanță pot să încep să fluier fără să vă trezesc pe voi, cînd văd că se oprire greșit, nu la mine, ci la fereastră lui Maud și băgase capul înăuntru. M-am dat jos ușor, să-l trag de acolo fără să izbească cercevelele și am văzut că Maud dormea goală. Dormea cu fața în sus și calul meu cu botul lîngă soldul ei.

— Și a început să-ți tremure carnea! am spus eu.

— Prostii. Nu sînt din ăia, eu mă gîndesc liniștit la femei.

Întreb-o și pe Maud, astăzi vară am trăit ceva nemaipomenit. Dar stai, stai puțin, zise el cu voce joasă și, apropiindu-se de fereastră deschisă, se aplecă brusc în afară, și ridică o pălărie de pîslă pe care o strînsese molotol în pumn.

— Iancu Ezarul! anunță Jucu, și în clipa următoare văzui apărînd pe pervaz și lipindu-se cu bărbia de scîndură capul unui om de vreo 55 de ani, mic cît pumnul, cu obrajii boiți, nebarbierit, cu două vîrtejuri de păr sur deasupra urechilor, în ochi cu o scleroză de fericeire veselă. Fără expresia acia de voioșie deschisă, comunicată persuasiv și de buzele subțiri, ar fi părut capul unui mort desprins de trup și așezat grotesc pe fereastră, în bătaia razelor lunii. Impresia că nu aparține precis cuiva se datoră probabil faptului că Ezarul ședea în genunchi pe prispă și-și ținea și miinile vîrjite între picioare, ascunzînd un lucru care nu trebuia scos la lumină cu nici un pret.

— Ei, da cum, cum m-ai simțit? făcu el. Ce viclean, pe cuvîntul meu.

— După miros, zise Jucu. Noi nu fumăm niciunul, iar tu ești tăvălit în tutun. Vreau să citesc, spuse el. Du-te și adă-ne ceva.

— De dragoste? întrebă Ezarul.

— Nu țîn în mod special. Să fie la nimereală.

— Bine, va să zică de tot felul. O să aduc și de băut. Am cumpărat ceva bun din sat.

— E o chestie întoarsă, îmi zise Jucu, ai să vezi. Dar asta mai țîrziu. Acum să-ți zic povestea aia nemaipomenită. Da, era tot în iunie și veniseră coșajii, dormeam în corturi lîngă vadul de trecere, iar eu și cu Maud stînsesem lampa și ședeam afară pe galerie. Nu vorbeam ca să nu-l trezim pe celălalt... cum să-ți spun, Maud niciodată n-a venit singură încoace, cu toate că nu știu să se fi iubit cu vreunul din voi aici... ăsta era ofițer și dormea în coridor pe un pat de campanie cărat de-acasă. Noi doi, eu și cu Maud priveam grîul; aplecat de vînt, copt, grîul făcea ca noaptea să ni se pară galbenă. Bineînțeles, și luna juca un rol. Între ape, luna e isterică, uneori mi se face frică de ea. Maud părea că ațipise acolo, pe scaunul ei, eu îmi frecam blindele făcute de țîntari și țîn minte că mă gîndeam că ce-ar fi să am eu picioare de capră. Eram singur deci — și, iată, deodată Maud m-apucă de braț și-mi arată cu mîna în lanul de grîu. Și eu încep să număr tare, și Maud îmi bagă unghie în carne să nu mă număr. Dar am continuat să număr în gînd: 3, 4, 5, și iar 3. În total opt, opt fete, și toate goale, ca și Maud azi dimineață. Leșiseră din pădure și se fugăreau prin lanul de grîu. Maud, nemîșcată, privea și mă ținea strîns de braț ca nu cumva să strig și să le sperii, să le alung. Opt, îți dai seama și umbrau mișcînd

ușor brațele, parcă se scîldau în grîu și chiar zicea că îngoată pentru că, ajungînd aproape de drum, se răsuiera înfîșîndu-se spinările, și porniri spre larg, țîntînd numai capetele afară din lan. Spicelile înțepă și zgîrie, în grîu sînt și unele tufe de pălămidă, ce bucurie puteau să aibă?! S-au dus și s-au întors de două ori, să zicem că tot jocul ăsta învîlmășit și pentru mine de neînțeles, a durat un sfert de ceas, sau poate mai puțin, cred că mai puțin, iar la urmă s-au ridicat, au ieșit în cărare, țîntîndu-se grămădă și au dispărut în pădure. „Hai la Dunăre”, mi-a zis Maud, și am ieșit eu ca pe mal. Luna, ea acum. Jos, spre gura vadului, corturile ălora, negre, făcute. Doi băieți au ieșit dintre plopii și au trecut pe lîngă noi parcă fără să ne vadă. Maud zice că pentru ei s-au scîldat fetele în grîu, dar eu susțin că așa ceva e cu neputință, la doi băieți ar fi trebuit să fie două fete, și ele erau opt.

— Dar tu ce crezi că a fost?

— Moartea cu opt trupuri galbene, îmi răspunde el.

— L-am privit fix, nu glumea.

— Știi, continuă, a doua și am vrut să discut cu Maud despre ceea ce văzusem, dar a refuzat, era și dobitocul ăla de ofițer acolo și n-ar fi înțeles nimic. Fapt e că pe la prînz în locul ăla a murit o bătrîna care grebla spicelile. S-a așezat între doi snopi să bea apă și au găsit-o cu furnici în gură. Grebla ei avea opt colți și ulciorul opt litri. Vezi legătura?

— E o prostie.

— Da, se poate, acceptă el, și deschide ușa smucit.

Iancu Ezarul se afla în prag.

— Hai, intră, de ce tot traigi cu urechea?! Nu birfim, nu înjurăm pe nimeni.

— Drace! m-am mirat eu. Ai o ureche fenomenală.

— Da, zise el, simt vîntul chiar în clipa cînd se ridică.

— Treceai pe lîngă ușa mea și țî-am cunoscut pasul.

Maud era aceea care vorbea. Ezarul o salută și se opri, lung, ciolănos, decolorat, în ton cu cămașa de bumbac ieftin care cîndva

fusesse roșie, și acum devenise cafenie. Zîmbea, mîndru de dinții de viplă și poate și de pantalonii de doe kaki, priși în bretaș late, cu catarămi de nichel, cu buzunări pe pulpe, largi ca să încapă în ele și tutun și sticlă și scule de lucru.

— Domnișoara care spintecă șerpi! zise el. Foarte, foarte frumos că te-ai gîndit să mai vii pe la noi.

Se lipi de ușor și îi făcu loc lui Maud să intre.

Maud, în pijama, ținea miinile în buzunarele bluzei, și nerăjată, cu părul ciufuit, părea mai tinăre dect în realitate — una din acele femei care la treizeci de ani înțeleg că stingerea a pătruns în pîntecele lor, fecundîndu-l cu noapte și cu moliciune, și care, nemaitemîndu-se de prăbușire, izbutesc adeseori s-o alunge și s-o îndepărteze și în clipa aceea, cînd singele lor se întoarce la 20 de ani, devin brusc ființe purtînd vigoarea trufiei și semnul blestemului, steaua lui neiertătoare spre care fugim, pentru că stingerea lor presimțită, acel întineric încă deocamdată secret, își sprîjină începuturile pe un imbold de nebunie al bărbatilor; un prios nedefinit le înveșmîntă trupul și ne cheamă către ele.

Treci și stai pe pat, Maud, zise Jucu, stabilind un fel de ordine în odaie. Vezi, urmă el întinzînd căpătîina-i de cal, adîncuiri Maud moțăia, iar acum e încărcată cu electricitate. Și nu i-a trebuit nici un sfert de oră pentru asta.

— Domnișoara-i femeie ce nu s-a văzut pe la noi, o măguli Ezarul. Pe-ale noastre, vorba aia, nici nu face să le pui la socoteală. Curăță peștele de mațe, ce poți să găsești la ele, decît niște lăboacii umflați și niște călcîie crăpate în care pot să se ascundă un pumn de greeri!

— Ah, ce mizerabil, spuse Maud, îmi face curte, și sînt șase zile de cînd stau aici și n-a venit să mă vadă.

— Am fost plecat la București. Și de-acolo m-am dus la o stîină, la un prieten, la zic, să văd ce eș mai face ăla. Nu mi-a plăcut, lătrau cîinii toată noaptea, ...M-am întors și de bine ce m-am întors era să mă duc la fundul Dunării. Cînd treceam încoace s-a spart un cheson de la bac și ne-a țîrlt remorcherul pe jumătate îngropat în apă. Cel mai rău urla o muier, copilul ei se ținea cu miinile de punte și căntăneau dinții. Am răcnit și eu, tare, foarte tare, pentru că mi-e frică de șerpi. Numa ma-

țale poți să pui mîna pe ei și pe urmă să te așezi la masă și să înghiți o coajă de piine fără să mori.

— Scoate sticla, îl intrerupse Jucu și nu mai bate cîmpii. Și pune și scrisorile la vedere. Ei, acum, Mihai, să vezi probă de nemernic.

Ezarul așeză sticla și scrisorile.

— Domnu Jucu, să-mi spui și mie cum o să fie mîine: liniște sau furtună? Bîzlia un fel de vînt pe Dunăre.

— De unde dracu? O să fie căldură mare și tot rahatul ăsta din bălți o să înceapă să fiarbă. Uite, Mihai, îmi arată el teancul de plicuri, scrisorile astea au fost scrise și expediate acum zece ani, dar n-au ajuns niciodată la destinație. Ce părere ai?

— Nu, nu așa, făcu Ezarul. Trebuie pus în situație. Eram pe front, domnule, înțelegi?

— O să măcinăm povești de dragoste? întrebă Maud, răsîrînd plicurile.

Ezarul chichoti.

— Am una cu „pușor scump” și „înger tăvălit pe petale de trandafir”. Sînt două. E un eaz cu ele să mori de ris, și i-am cunoscut pe amîndoi pe-ăia care scriu. Uite, plicul ăla galben și ăla cu dungă.

— Lasă-l puțin, Maud, ceru Jucu. Scrisorile astea, și încă cîteva sute, începu el să-mi explice...

— O mie patru sute optzeci și două, preciză Ezarul.

— ...sînt în proprietatea lui, închină Jucu.

— Unșpe s-a pierdut.

— Ei, spune singur, se enervă Jucu, dacă-mi tot tai vorba de la gură.

— De ce te superi, dumnu Jucu, e povestea mea. Deci, eu eram pe front și stringeam poșta. Și s-au rupt liniile, ne-au dat peste cap, și eu cu calul și cu doi saci. Mi-a fost frică să-i avzîr, cine știe ce secrete s-au înăuntru și pune mina înamicu. Mai țîrziu nu m-am îndurat să-i las fiindcă erau din piele, — și asta nu-i de coala, nu? Eram cu calul, și calul dacă-l lași puțin slobod la gură și-l faci să simtă zăbala cînd trebuie, te duce cum e mai bine, și așa am ajuns eu acasă. Am pus sacii în pod. Copii n-am, muierca-mi murise, și ca să mă fac alții, pagubă...

— Făci copii ca să ai pe cine iubi. Ceea ce nu era cazul lui, spuse Jucu.

Ezarul clătîna capul cît pumnul și se uită la Maud.

— Într-o scrisoare pe care am deschis-o anul trecut am găsit niște vorbe care mi-au rămas în căpătîină. Cică: tot ce închinăm noi în vorbe e mai puțin de jumătate din ce vrem să spunem.

— Dar ce, se miră Maud, mai ai și plicuri nedeschise?

— Nu s-ar zice, dar mai am. Două zeci și opt. Le țîn pentru cite o sărbătoare. În noaptea de înviere am deschis două — alea de care ziceam adineauri și m-am gîndit pînă la ziua la o treabă. E o chestie de potrivire. Aia au scris în ziua de opt aprilie, orele patru și jumătate dimineața. Și iaca — a căzut ca eu să le deschid tot la un opt aprilie și tot la patru jumătate dimineața. Trebuie că este cineva pe undeva care le aranjază. Tare așa vrea să știu eu cîteodată: ce fac ăia toți care au scris acolo? Cîți mai trăiesc și cîți au murit? Aș vrea să pot să-i string pe toți la un loc și să mă uit la ei. Eu să fiu sus într-un foisor și ei să fie jos. Înțelegi, domnule, din o mie patru sute optzeci și doi de înși, minus douăzeci și opt care nu le-am deschis șapte sute treizeci și șase de înși fac cu ochii la femei.

— Adică făceau, preciză Jucu. Unora le-o fi trecut, iar altora le-o fi ieșit ochii.

— Și din ăștia, își continuă Ezarul statistica, o sută patruzeci și unu vor să se întoarcă acasă o zi, cu pușca, să-și împuște muierile.

— Scriu asta acolo? am întrebat.

— Negru pe alb, îmi răspunde Ezarul. Trebuie să-ți dau să citești.

— Lume în spasme, la hotarul morții, zise Jucu. Bei?

— Toarnă-mi mie, ceru Maud.

Jucu îi întinse sticla adusă de Ezarul — rachiu cu șofran cum aveam să văd mai țîrziu — și ea își umplu paharul pe jumătate.

— Noroc, spuse ea, — pentru toți nenorociții din toate scrisorile astea, și înții și înții pentru tinerii sublocotenenți. Cîți sînt la număr?

— Șaptezeci și unu. Și exact cum spui: toți tineri. Și toți țîrți. Zău, nici n-ai crede, la popoță și în fața trupeii se purtau rău, unul mi-a mutat falca cu botul coamei, dar le era frică de moarte. Peste tot ziceau că-i pîndește moartea. Noi, soldații, nu prea ne făcăm gînduri multe: dacă vine vine, ce poți să faci?! O scrisoare a unui sublocotenent o țîn minte pe dinafară: „Mamă, cîc, mi-e dor de tine și n-am să te mai văd. Afară bate vînt de primăvară, frig, și eu plîng fără lacrimi, simt c-am să mor. Salută-l pe domnul Nelu, spune-i că l-am pomenit pe drumul morții. El ne făcea mîștii sub care ne ascundeam și petrecam de la Anul Nou pînă la Bobotează. Ți-aduci aminte ce frică mi-a fost cînd mi-am pus prima oară mască și m-am uitat în oglindă? Nu-mi venea să cred că eu eram arătarea aia slută. Am tras să smulg barba de cîlți și de zdrențe și degetele mi s-au murdărit de smoală. Măștile pentru priveghi pe care le făcea domnul Nelu erau cele mai hide. Cînd a murit tanti Petrica și am mers, noaptea, s-o veghem, pe noi, copii, ne-ai pus să schimbăm măștile între noi. Trebuie să fiți uchiți, și nu prindă moartea dragoste de voi”. N-am știut că vorbești cu dreptate, mamă, eu mi-am scos masca pe acuma, moartea mi-a văzut fața și m-a ales. Și acum nu pot s-o mai mint. Mi-am uitat masca atîrnată într-un cui în odaia unde păstrezi leagănul și toate jucăriile mele”. Îl chema Pruteanu, și l-a tăiat în două o mitralieră. Mă uitam cum moare și-mi venea să vărs. Pute, pute al dracului viața, domnișoară Maud, nu-i așa? Putea a varză clocită.

Vorbea suînd tonul, provoca, te împingea la jignire. Maud nu rezistă.

— Păi, Ezarule, și tu o murdărești, zise ea. Știi ce face? se n toarse Maud spre mine.

— Trăiește, domnule, strigă Ezarul. Hei, rise el la Maud, știam, știam că-ai să mă iei la rost. Mă ocărăște, dar țîne la mine. Și eu, prost, mă întărlit.

— Mai mult te joci, zise Jucu.

Ezarul legăna capul mic în ochi cu aceiași expresie de fericeire deschisă care nu-l părăsea nici o clipă.

— Scrisorile mele mă hrănesc, îmi spuse. Eu le-am cărat pînă aici, ele îmi dau de mîncare. Flăcăii de pe malul Dunării se aprind repede din dragoste și sînt prosti. „Măi, femeie se ține cu vorbe dulci. Da cînd te lași să vorbești — după citi e de prost — și uite ici o scrisoare, copiaz-o frumos și trimite-i-o”. Am legat dragostele din șapte state. Într-o noapte, beau un pahar de vin și mă gîndesc: p-ăștia doi, eu i-am adunat.

— Dar ălalți? întrebă Maud.

— Care ălalți?! făcu Ezarul. Nu știi, nu vorbi. Nu există ălalți. E unul singur, și numai eu îl știu. Unal, atît.

— Păi nici nu-ți trebuie doi... Unul și bun.

— Dar nu-l jupoi, spuse Ezarul. Iau puțin. Și dacă se poartă bine am să duc povestea în groapă. Într-o zi, domnule, am deschis o scrisoare. Am citit-o și am stat, așa, năuc în pat jumătate de ceas. Pe urmă iar am citit-o și iar am stat jumătate de ceas. Am mai citit-o a treia oară și m-am îmbrăcat și am plecat la București. Patru zile am întreat ici, dincolo, și am dat de persoană. Domnule, zic, aduc o scrisoare. Trebuie să o citești. Dar înții te anunț că am omul meu care păstrează o copie. Era cazul să mă apăr. El o ia, o citește, și se face alb ca varul. Cîz? mă întrebă. Cite puțin, zic, dar în fiecare lună, sau la două luni. Eu nu iau pielea de pe om. La urma urmelor, ce vreau eu, domnule? Vreau să ne fie bine, și mie și dumitale.

— Să nu-ți faci de petrecanie, i-am zis.

— Nu poate. Atunci, dacă mă omora pe loc, la el în casă, era salvat. Nu știa nimeni. Mă țăia, mă arunca, scăpa de bucluc. Pentru că atunci n-avem om, de frică am spus că am. Dar mai țîrziu mi-am luat și om. Uite, i-am spus, țîne plicul ăsta, și cînd o fi să mor, tu să te interesezi de ce-am murit. Dacă am murit de moarte bună, îl rupi, îl pui pe foc și arunci cenușa în Dunăre. Dacă se dovedește că mi-a sucit cineva gîtul, sau că mi-a dat în cap, îl duci unde trebuie.

— E-adevărat? am întrebat, privind uimit la Maud, apoi la Jucu.

— Nu glumește, răspunde Jucu.

— Sigur că nu, spuse și Maud. Sau cel puțin așa cred.

Ezarul, pe scînelul cu trei picioare, smucit cu degetele mari de bretelele cu catarămi de nichel și rise.

— Ești tînar, de-ăia te miri, dar ai să-nveți de toate. Ce fac eu e o porcărie mică și poate nici măcar nu-i o porcărie, pentru că iau foarte puțin. Iarna, domnul Jucu știe, mă-nălțez cu stuf și cu uscături adunate din bălă, și mic-mic place de mor fumul de cărbune. Cînd merg cu trenul, de-o pildă, și e frumos, stau pe seară ca să simt în nări fumul de la locomotivă. Aș putea să-i cer bani și de cărbuni, dar nu, asta, zic, e gustul meu, o plăcere personală, cum are și domnul Jucu cu salamul, că măcină și doi metri cînd apucă, de plăcerea asta eu singur trebuie să am grijă. El e obligat să-mi asigure numai strictul necesar. Atît. Domnișoară Maud, citește te rog plicul ăla galben. Scoate, nu e lung, ce scrie, acolo să vezi!

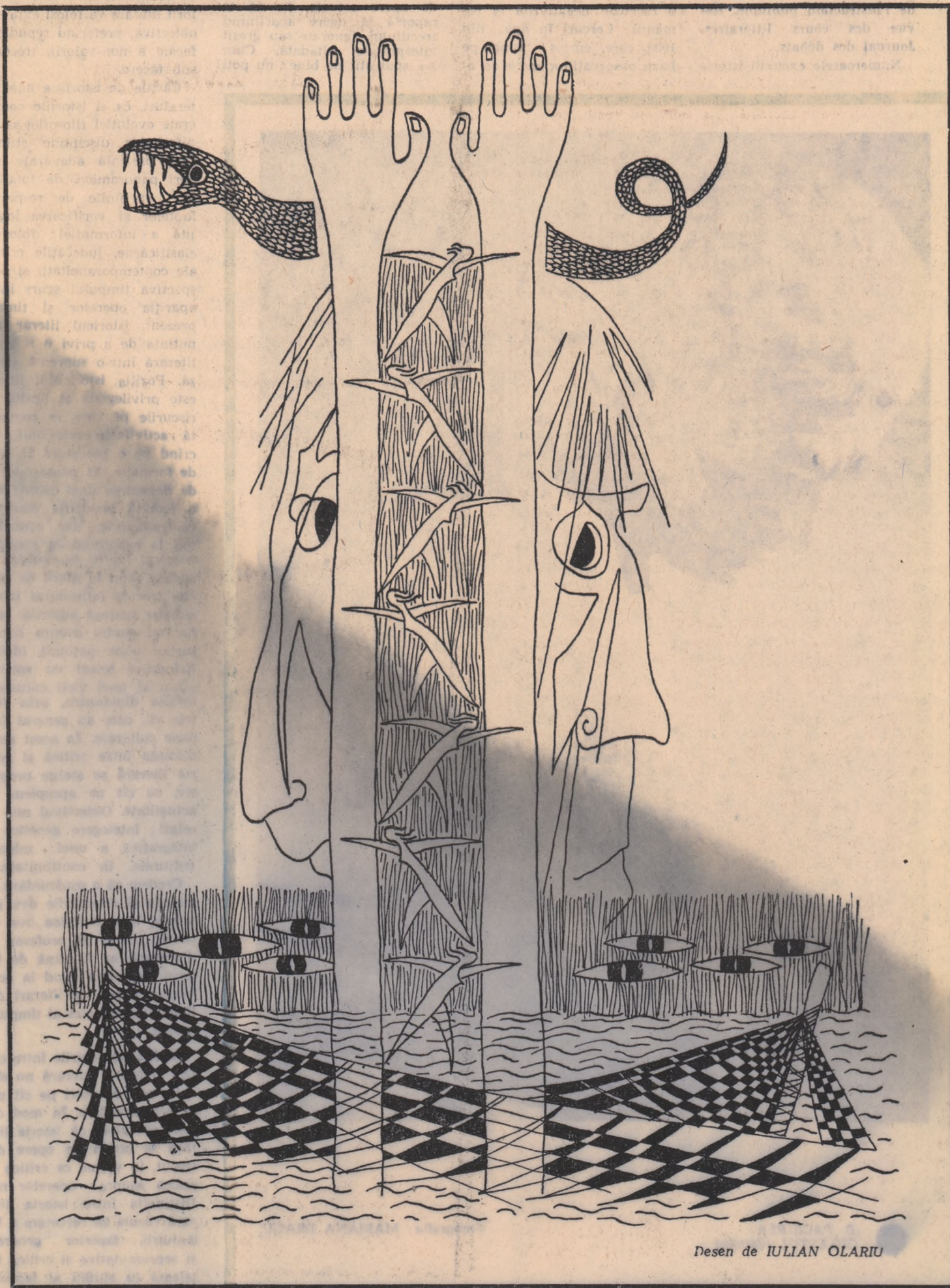
Maud despuțuri hîrtia și citi: „Las soției mele un singur prun, din orice colț al moșiei va dori să și-l algăgă”.

Locotenent, Virgil Calamata.

— Acum deschî-l și p-ălalalt, ceru Ezarul. Și îți țînti, am fost scrise în aceiași noapte, la aceiași oră. Va să zică ei știau unul de altul.

O nuvelă de FĂNUȘ NEAGU

DOI SACI DE POSTĂ

Desen de IULIAN OLARIU

DIN TEZAUUL DACIC DE LA SURCEA, RAIONUL TG. SECUIESC
(Muzeul din Sf. Gheorghe)
Fotografia: DAN GRIGORESCU

doi saci de poștă

„Ingerul meu, cînt Maud, frumoasa mea, m-am întors pe front, iar cu sufletul sînt lângă tine, pe canapeaua presărată cu petale de trandafiri. Soțul tău, locotenentul Calamata...”

— Ajunge, zise Jucu. Nu-mi mai trebuie. Vreau să beau. Mai ai o sticlă?

— Una singură, zise Ezaru.
— Du-te și ad-o. Vreau să beau și să cînt. (După ce Ezaru ieși) Tu, Maud, mergi și te culcă. Iar tu... tu... faci cum te taie capul. Ia-l cu tine, Maud, e mai bine așa. Știu eu că vrei. Du-te, eu le am pe toate alea din grîu. Hai, ieșiți!

★

— Chiar vrei să dormi aici?
— Da — desigur, a spus Maud, și în clipa aceea am știut că voi fi bărbatul ei.

Stuful suna aproape, un zgomot mărunț, fără trup, fărîmitat, luna se turta pe podele, și dincolo, în odaia cu fereastră spre cîmpia de grîu, Jucu începuse să cînte — un cîntec destrămat, fără cuvinte, spus din gît, prevestitor de urlete.

— Nu vor veni, zise Maud, îmbrățișîndu-mă și respirînd în carnea mea. Stau și beau, fără să se miște, iar cînd vor fi destul de beți, vor ieși să injure bălțile, apoi se vor așeza în patru labe și vor urla ca lupii. Tu știi ce sînt eu, Mihai? (Luna-i aurea gura umedă). Sînt buruiană rea, ca și Jucu, pe care-l ucide singurătatea. Ți-a spus de ăla cu care am fost anul trecut aici? Un prost, care străbătuse Alpii savoyarzi pe linie de sport, și spunea mereu: „niște munți nefeciați, tovarășe”. La despărțire, Jucu i-a trîntit două palme: „pentru timpenie geografică”.

(Dincolo, cîntecul lui Jucu urca greoi. Am încercat s-o sîrui, și-a ascuns gura). Am rămas orfană la doisprezece ani și m-a luat să mă crească un frate al mamei. Avea trei copii și-i murise nevasta. Și-au bătut joc de mine. (Rise, în stuf scheuna o vulpe, Jucu se-ngina acum cu Ezaru). Mai înainte de a împlini șaispezece ani m-am îndrăgostit de George, mijlociul dintre frați.

Apoi odaia se răsturnă și eu am devenit George și Maud femeia mea.

Apoi s-a făcut noapte adîncă și Maud a adormit. Cu capul pe umărul meu. Am învelit-o ușor, să n-o trezească, (cîntecul lui Jucu era acum o înșiruire de strigăte guturale), și, mișcîndu-mă, am văzut prin geamă Dunărea, semnul de cositor topit, și în fund, sub cer, un mal rupt și mai la stînga disperarea pămîntului negru, fugind în necunoscut, prin dedesubtul ierburilor. Am văzut și o cruce groasă pusă într-o muche de gorgan. Un val foșnea aproape de ușa ghetăriei. În stuf se căutau două păsări, mirosea a piatră de calcar arsă în gropile de var din tînuțul Dobrogei, și dintr-o dată mi se păru că tot ceea ce se întimpla cu mine și cu Maud, se mai petrecea odată, tot cu noi doi, și tot aici la Dunăre, într-un timp care trăise și reînvia halucinant, hrănit cu sînge și cu spaimă, umbră scuturată din umbre, altar de piclă în care mor gîndurile. Dar atunci... uite, Dunărea curge prin odaia noastră. Maud ride și sărută frunza de plop care mi-a crescut pe umărul drept, douăzeci de călugări scriu scrisori pe un butuc de măclărie, îmbibat cu grăsime, Ezaru, urcat într-un turn, îi numără: 3, 4, 5, Tu, al treilea, scoală-te să te vîd la față.

Noaptea era pe sfîrșite și Alexandru Jucu se căznea să mă trezească. Se crăpa de ziuă, și Maud se sculase și plecase la ștucă. Ezaru, așezat în patru labe, cu fața la Dunăre, urla ca lupii, și Jucu mirosea a rachi, căpătîna lui ea de cal, cu gingia ruptă atîrna peste mine. „E un cal care vrea să bea”, mi-a trecut prin gînd și am întins mina să apuc pulovărul de lînă aruncat pe podele. Jucu a pus piciorul pe el și m-a împins îndărăt în pat. Intre timp Ezaru se lungise pe un petec de rogojină cu fața în sus, și continua să scoată sunetele acelea barbare, rupte din el ca bucăți de carne.

— Lup bătrîn, zise Jucu, du-te afară, și-l rostogoli cu piciorul.

Lupul bătrîn se sculă, apoi se așeză în patru labe, îl mușcă de pantaloni, molfăind stofa între dinții îmbrăcați în vîplă, și se aruncă peste prag, rîzînd, și pe urmă îl văzu-i fugind în salturi lungi, de adevărată fiară, pe nisipul umedit de rouă.

Rămăsesem numai cu Jucu — și el ședea cu piciorul pe pulovărul meu. Se aplecă și-mi vorbi duhnînd:

— Ești al treilea pe care l-a adus aici... și eu am înțeles de la început că tu nu vei pierde. Știam.

— Lasă-mă-n pace.

— Nu, se împotrivi Jucu, trebuie să mă ascuți cum fac ea lupii. Eu pot mai bine decît Ezaru, fiindcă stau toată iarna aici și-i ascult. Noaptea, cînd e viscol și ei crapă de foame, îi vîd pe geam. Dar nu pot să mă aplec în patru labe, rămîn în picioare, uite, acum sînt lup singur — și urlă, fracturînd urletul în trei părți, o chemare lugubră pe un fond de așteptare groaznică. Chemă haita, fii atent, și ea, uite-o că vine — urletele galopară scurte, gîfuite, aruncate din gît, chiguri de sînge — și acum ne unim și pornim la pradă, nu știu ce vom găsi, dar ceva trebuie să fie și pentru noi, o coastă de vită sau de muiere, eu sînt fruntea haitei, sînt lup și sînt și cîine, căli mă simt din depărtare și rup hamurile. În sate sînt așteptat cu toporul și unul Alexandru Jucu tremură într-o chibrită înghetată și-i strigă în telefon unei centraliste adormite: „la mine au venit lupii, le scapără ochii la geam” — și începu din nou să urle și să chelălăie.

Se ținea cu minile de tăbia patului de lemn, o șgîlția și lătra și ochii lui rotunzi, încercuți cu roșu, se umflau să pleznească și gingia ruptă i se acoperise de spumă.

— Termină, dă-o dracului! am strigat.
El se opri și-și șterse gura cu dosul palmei.

— A, ție frică! (Rostea vorbele calm). N-o să-mi înfig dinții în tine. Pur și simplu mă distrez. Și nu știu să fac altceva ca să-mi treacă uritul. Poate că ar trebui să mă spinzur de cuiul ăla — arată cu degetul un cîrlig îndoit în care atîrnau două harpoane. Ah, dobitoic, ce sînt, strigă el, și începu să ridă. Stai puțin și am să-ți arăt ceva. Tu, zise, tu mi-ai dat ideea.

Se duse la dulapul din colț, îngenuche, trase sertarul de jos, mută două stîngii, se lungi apăsînd cu podul palmei pe dinăuntru, o încuioare secretă făcîndu-se scurt și în peretele de sclindură se deschise o porțiță. În ascunzătoare, un pic.

— Eu, anunță Jucu, eu sînt omul ăla al lui Ezaru. N-ai crezut că există, așa-i?

Am tresărit, dar nu mi-am trădat surprinderea. Știam cît poate să coste toată vorbăria lui, și văzîndu-i degetele pipăind colțurile picului și rupîndu-le, în timp ce buzele lui murmurau ceva neînțeles, mai știam că după ce vom cunoaște totul se va întinde golul, vreau să spun că atunci chiar mi-am dat seama că se va produce un lucru ireparabil și că n-am încercat, nici măcar nu m-am gîndit să-l împiedic.

— De cinci ani îl păstrez — și-mi întinse hirtia fără să se scoale, apropiindu-se în genunchi, și eu, lăsîndu-mă puțin pe spate către fereastră, unde murea noaptea, și se încheaga adunată din ape, o lumină subțire, poroasă, ca și cum s-ar fi ridicat de pe un osuar, am început să citesc. Și am citit.

„Vei ști scumpa mea soție că treburile pe aici merg bine, dar nu poate fi vorba să capăt nici concediu și nici permisie. Trebuie să fim treji la datorie. Iar tu să ai grijă de tine și de fată ca acum sînt vremuri cînd poți să-ți pierzi capul ușor pentru că forfotește atîta soldătime, cu bani, cu ciocolată și cu lucruri de captură. De fată ea de ochii tăi să ai grijă. Eu v-am făcut rost de cîte o flancă călduroasă și o să vi le trimit prin camaradul ăla care dormea în pat suprapus deasupra mea și am băut bere împreună la restaurantul „Dorul Ancuțelor” de lângă Căuzași că el primește la sfîrșitul lunii permisie. De ce-i dă lui, îi dă pentru că s-a cerut să facă parte din plutonul de execuție și la ăștia le dă permisie. El are un necaz sîracu, cu fata cu care e în vorbă și-i scrie. Fata e în casa lui ta-su și ea i-a scris că o-ntinde și ta-su și doi frați ai lui care au rămas în țară la pe se și-l cheamă să vie, și dă Doamne să nu facă o nenorocire cînd o veni că e negru ca pămîntul...”

— Dă-o încoace, zise Jucu, și luă scrisoarea și o rupse în două, apoi o împătură și o rupse în patru, și la urmă o făcu bucățele și scuipă. Nedistractiv! declară el. Trebuie să faci și tu ca lupul. Hai, eu în picioare, și tu în patru labe.

În clipa aceea o auzirăm pe Maud, tipînd. Jucu ieși în prag: — Ei, ce-i, ce strigi așa?!

— Ezaru, răspuse Maud. S-a înecat. A intrat în stuf să controleze coșurile, a căzut și... — Și tu plîngi! S-a înecat o secătură. Du-te pe plajă, caută șerpi, spintecă-i... (Către mine) Unde-o fi fiind, mă, alea douăzeci și opt de scrisori nedeschise?

Maud era aproape, n-o vedeam, știam că e acolo, o auzeam plîngînd. (Plîngea pentru că-l văzuse murînd sau chiar ea îl făcuse să moară, în stuf cu șerpii, cu mulțimea de șerpi pe care-i prindea și-i sfîșia cu briceagul într-o singură smucitură, și de care lui îi era frică, o frică paroxistică) — și întrebarea lui Alexandru Jucu atîrna cumplit în necunoscut. Douzeci și opt de scrisori sporcau primejdia necunoscutului. Și Maud era femeia mea, și eu eram primejdia lui Maud.

PROFIRA SADOVEANU

PRIMĂ VERI

la Mogoșoia

Înserare

Liniștea
își oglîndește-n lac
și rozul stins al morilor

noaptea,
ca un hoț de buzunare,
se furișează pe alei
și cîni o
lătră.

Miracol

Un gustuțic
a scos din oul ternii
vioarele
— pe care le-ncălzește-n sin
dumbrava —
și-acum își cîntă-n vînt
isprava,
de parcă n-ar mai fi în soare
altceva, decît doar el
și ele!

Scamatorie

April
a-ntors tumea
pe dos:
norii au coborît cu toții-n lac,
undă se scaldă;
o cioară vrea cu orice chip
s-arunce soarele pe jos;
o rămășiță de zăpadă
caldă
se pregătește să se urce-n
cer;
copacii trag vîntul de
barbă
și inimile se aștern în iarbă,
— albastru lăvicer.

Ploaie

Gloanțele cioarelor zburdă-n chip
absurd,
ploaia ciuruită gîndurile
surd,

cerul se pleacă din foale,
moale,
ca un cortel întors
pe dos,
pajiștea se lînge
și se piaptănă frumos,
ca un Costică
de mahala;
vîntul, tralala,
bate toaca în crengi
uscate,
păsările au încins un chef
la toartă,
numai apa, nemișcată,
stă întinsă pe spate,
ca moartă.

Tăcere

Cum a-nceput să însereze,
tăcerea, nevăzută,
urcă din clădirea veche,
în mină
c-un topor încrîncenat
pe care-l ține
de ureche,
să nu se sîngereze.
Se uită-n jur
cu ochi de ceață
și, scuturînd
spinarea-i creață,
se-avîntă-n zbor
călare pe amurg,
pe cînd, sub ea,
copaci cu capu-n jos
pe apă curg.
Dar, orișicît de lin
— i zborul,
tot a simțit-o un păun,
ce dă un fițuț
lung și negru
de nebun,
— de parcă pentru el ar fi
toporul.

Zori

Sufletul
scoate-un cap buhos
din viziună:

ce-i aștia larmă
în grădina?
Cîntă, cîntă gustuțuții,
hăbăduții,
cucul a găsit
o goarnă,
trenul zărite
răstoarnă,
vrăbiile rup așchii
din cer,
vîntul scutură
un lăicer,
porumbeii își dau
duhul,
cioara sfișie
văzduhul,
cîinii lătră inecați
în baltă,
un cocoș răspunde
de pe lumea cealaltă,
un păun bate piroane
ruginite
în copac suit,
clopotul din sat
a înnebunit;
iară clipele
grămădă
vin la geam
să-mi facă
serenadă.

Păunii

Sst! Tac!
Tăinele nopții
își spînzură-n
copaci
cozile lungi și
colorate.

Asfințit pe lac

Soarele invinețit
de frig
se mai agață cu ghiarele
de deal,
ca de o grindă;
pe mal,
pescarul rebegit
aruncă undița,
— cînd o cădea
la fund, —
să-l prindă.

Matinală

Timpla luncii,
aplecată,
își udă pletele bălții
în lac;
ciobaca stă cu un copac
în apă,
neclintită,
doar creanga undiței
se mișcă ușurel
înfiorată
prin ceața pală
ce se țîrște
pe burtă
și s-adapă.
Martie 1967

AL. ANDRIȚOIU

Se limpezește

Se limpezește cerul în apa lui supremă
Copacii se-apleacă politici, frumos —
Larg, soarele pe fruntea țării ca o stemă
Din care vovoezii aurărit au scos.

Sub liliacii nopții ard liliacii florii
În jocul de-a semina, crescută din cuvînt
E-un dublu joc de-a luna, luceferii și sorii,
Care-și inculcă timpul și nimbul de pămînt.

Și nu e decît numai un semn de primăvară,
Un salv conduct al firii spre delte de lumini,
Prin care prunci spre lume și prunce către țară,
Se-ncumeț să cînte din trîmbițe de crin.

Vai mie! Cum se-aude lumina în cădere
Cu foșnete de roță pe umăr-mi împur.
Vovoeștii trece orbită de plăcere
Prin noas, — și cu ochii a cititorii azur.

Fără de mine n-ar pieri mistreții,
Bizonii s-ar propii în steaua vieții
Și urșii ne-ar gonî de prin firide.

N-au teamă ceilalți. Intreaga teamă
De fiare-a tuturor îmi cade-n seamă:
Ei știu că mina mea pe zid ucide!

Teroare din copilărie

Revii, teroare din copilărie,
Amenintare de-nțineric, rece!
Pereții au substanță rară, vie,
Prin care umbre de temut pot trece.

Treptata beznă lasă prin unghere
Contur singurătății, ca o mantă
A cărei poală luncă-n tăcere
Pe goale vizuini căsca-n pantă.

Sînt fiare mari vibrînd de-atîta pîndă
Și răbdătorii șerpi, încinși în zale,
Chiar cîinii mei ce-așteaptă să mă vindă
Acestei conjurații bestiale.

Și, mai ales, sînt cele — fără-chipuri,
Proiecții de ființe ne-nțimplote,
Tot ce nu poate fi, ca din nisipuri
Se-alcătuiește să mi se arate.

O, joc al nervilor febril cu nervii
Extenuați!...
Lumina izbucnită
Izbeste precum sulita Minervii
În formele-neforme ce palpiță;

În ritm de inimă pulsează încă
Și în podele se preling, urzuce,
Cum, smulse de pe aria adîncă
A mării, se topesc pe bord meduze

ILIE CONSTANTIN

Triunghi cu stea

Azi ești îndelungată și departe
Lubito, oh, departe, într-alt
Că pari un nume numai într-o carte
La capăt de absență și urit.
Cît graul țării de hotar se-ntinde
Plecarea ta la mijloc, sub apus;
E timpul să-ți aduci din nou aminte
Reperul nostru de-nfîlniri, de sus.
Ca pe un munte gîndul meu îți vine
Urcînd spre stea și, de la ea, lansat,
Ar luneca în unghi întors spre tine.

Dar se oprește-n pisc, cutremurat:
De-acolo, din clipirile mioape
Ale-unui astru de vecii defunct,
Noi doi părem mai mult decît aproape,
Îmbrățișajii mai strîns ca într-un punct.

Altamira

(Pictorul din peșteri)

Ei au plecat să năruie gazele
De sub pămînt, prin ruga mea flămîndă
Eu goana le-o îndrept către izbîndă
Căci vrăji temute-amestec în vopsele.

O, cele mai frumoase dintre ele
S-au desțepat pe zid, în salt și pîndă
Eu, cel nevoinic, cu săgeată blindă
Sînt primul vînător al ginții mele.

Lampa lui Diogene UN ANUMIT LIRISM ȘI RĂDĂCINILE LUI

Lumea reală este un adevăr de ordin practic. Lumea colorată și simpatice! În fața ei, în fața consensului general care cuprinde realitatea în cadrul unei geometrii euclidiene, poetul se prezintă cu adevărat său: fiecare viziune poetică este un fel de geometrie nouă, o înțelegere a lumii care depășește orice înțelegere științifică. Înțelegerea noastră, ochiului minții și sensibilității noastre. Înger sau demon, poetul aduce cu sine, în mod obligatoriu, ordinea și datele unei noi lumi văzute prin interstițiile lumii reale. Acest omul de rând. Cărul poetului a un azur insuportabil, întorsărit prin ochiurile carului comun în care noi, toți, sintem prizonieri.

În sensul acesta, poezia nu poate fi altceva decât suprema expresie a conștiinței umane: grandoare și coborâre — deci conștiință lucidă a senselor și a limitelor noastre. Ce este ființa noastră, dacă nu cutremurarea ființei în una din grandoare sau coborâre? Aceasta este problema pentru care în fiecare individ uman imperiul spiritual este limitrof cu toate abstrucțiile pe care speța le-a experimentat de-a lungul evoluției sale mult milenare. Durerea și lucrurile, disperarea și extazul, adevărul și neputința, solitudinea și fraternizarea, verbul și tăcerea — toate acestea sînt reacțiile noastre în fața unui prag pe care noi nu îl putem trece. Omul de rând le dă expresia exclusivă în numele său; poetul le conferă demnitatea unui mesaj al umanității înșasi. Iar acest mesaj are întotdeauna un singur conținut: recunoașterea tentativei de efracțiune a condiției umane.

Acesta este aventura poeziei: o aventură a spiritului care luptă cu sine însuși, după cum spune Croce. O aventură a cărei sursă se constituie pe măsură ce se consumă aventura limbajului. Poezia modernă, poezia zilelor noastre, a ajuns la constința acestei situații tragice: limbajul — materia și instrument al actualului poetic — pare a se dovedi fragil și ineficient în fața realității ineroare pe care este chemat să o comunice. Mulat pe lucruri, decupind cu fidelitate realitatea înconjurătoare pentru a oferi omului o priză activă asupra ei, vocabularul nu izbuteste să facă față necesităților interioare ale spiritului. Experiența poeziei moderne ne arată lupta poetului cu materia — nu atât rebarbitivă, cît neputincioasă — a limbii, dinamizarea ei, pentru a o face să aibă dimensiunea care-i lipsește. Profilarea imaginii nu este decât un simptom al unei boli care a intrat în organismul limbajului poetic. „Mutuționul de cuvinte” — ca să întrebăm o definiție a poetului, pe care o dă Lucian Blaga — încearcă neconștient să depășească condiția limbajului, să „măltărească”, să salveze cuvintele într-o altă ordine. Și, firește, să se salveze pe sine. Tentativă vană, de altfel!

Căci cea mai mare iluzie a poetului este credința că-și poate da o viață proprie și condiție prin eforturile ei, prin expresie. Desicteie al conștiinței umane (Gottfried Benn consideră cuvintul un „totem modern”), poezia nu face decât să confirme limitele între care se mișcă constința poetului. Dar, deoparte de a marca un esec, această este semnul îndubnăbil al triumfului ei: constința limbii a limitelor noastre naște libertatea interioară. Poezia este antrenamentul ritual al acestei libertăți. Iar poetul este chemat să comunice celorlalți oameni, celor care încă nu le cunoșc, mișcările acestei gimnastici a spiritului.

Nu există poezie mare care să nu fie expresia unică, inimitabilă a unui cutremur la limitele existente. Cînd, într-o poezie de dragoste, Mihai Eminescu spune: „Nu credeam să-nvăi a muri vrednic”, înconștientul pasional depășește limita și particulară pentru a deveni un strigăt de izbire și durere al sufletului înșiși, perpeșindu-l doar prin extazul și dispariția succesivă a individului care o compun. Numai un astfel de document uman, care devorează individualul pentru a deveni un text al umanității înșasi, interesează poezia universală: el înscrie clipa în durată, înstituiind o linie cu stule elente care se oglindesc tremurătoare în fluxul lui înecărit.

S-a spus — pe drept cuvînt, de altfel — că poetul descoperă lumea ca și cînd ar asista la cosmogonie. Dar, dacă poetul e contemporan cu prima și a Creației, el trebuie totodată să fie con-

temporan cu a șaptea și a Istoriei: recerind lumea reală cu ajutorul verbului, el oferă în același timp premisele fundamentale ale unei existențe în care lucrurile spirituale strălucesc în toată eficiența lor. Poezia nu tinde niciodată dincolo de sine înșasi. Dar omul care țese în strădă, purtînd pe buzele sale versurile unui poet, nu va rămîne niciodată năpăstir la suferința celor ce-l înconjură. La urma urmelor, poate că numai credința aceasta ne dă dreptul de a înțrinzi o viață înțregă asupra unor biete cuvinte.

Rîndurile de mai sus (pe care am avut ocazia de a le citi în cadrul simpozionului „Serile de poezie de la Struga”-Macedonia, în august trecut) au primit ulterior o conferință, aproape năvănită, din partea unor tineri poeți de astăzi.

Ceea ce vom să subliniem este faptul că poezia al cărei caracter vizionar e atât de pronunțat, și care poate să șochese gustul unui cititor neavizat, nu este deloc lipsită de rădăcini profunde în lirica românească. Din-torțul excelentului studiu al lui I. Negulescu despre Eminescu (Stăruie, nr. 1 și 2 — 1967) puzurera în valoare a unei întregi zone a poeziei eminesciene — aceea a postumelor — pe care criticul o numește plutonică (spre deosebire de zona neptunică, a antumelor, a poeziilor finisate): „acea parte care corespunde în general laboratorului și care, tot așa ca — în geologie — roca născută din focul subteran, vine mai din adînc, de unde se frămîntă vîndile obscure. Această combustivitate a poeziei, această iradiatie cuazidemonică a spiritului, ce crează, departe de natura comună, una enigmatică și profundă: dorul imensităților elementare, vîrsta de aur, inconștientul beat de voluptate al somnului, umbra tragică pe care o arde de plumb, decolul halucinant, mirific, magic și miul, implicțiile lor oculte, iată universul plutonic, metafora infernală”. Cîte din aceste caracteristici nu se potrivește — parțial, desigur — unor poeți de mai tîrziu? Într-o măsură dară uvelasi critic n-a văzut prea îndepărtată ereditatea eminesciană, atunci cînd — în nota introductivă la volumul său „Scritori modernă” — afirma: „Poezia ca adevărată influență creatoare a marului Eminescu va izbucni peste două sau trei decenii...”

Desigur, nu poate fi vorba de o influență directă, prin relădri de teme, identitate de sunet sau metaforă, imitația a gestului etc.: poeții tineri nu fac figură de epigon. Mai curînd am putea vorbi de aceeași atitudine lirică, de similitudină în cadrul universului poetic, de aceeași poziție față de actual umanitarist. Tînse acestea, în combinație cu alte elemente, provenind de la alți poeți ai noștri care, uneori, au mediat această cunoaștere, ne se prezintă ca sinteze personale, originale, adeseori de o originalitate voită, acut singularizatoare. Asemenea medijului nu se par a fi Blaga (pentru Ion Alexandru, Ana Blăndina, Gheorghe Pitul s.a.), Argezi (pentru Ion Gheorghe, Nichita Stănescu etc.), Barbu (pentru Ceaușu, Balșing, Ilie Constantin, N. Stănescu), Cotruș (pentru Ion Gheorghe, Gh. Pitul, A. Păunescu etc.), Bonine (pentru Gh. Pitul s.a.). După cum se poate observa, considerăm că în formula poetică a fiecărui tînăr intră mai multe elemente, de la diversi înaintași, — și tocmai aceasta o una din explicațiile că nici unul din tineri nu ne dă impresia de imitație, ci de asimilare organică, fecundă și originală. Marii mestrtri devin idoli trănici din momentul în care monopolizează o constință crudă, încă în proces de limpezire; dar această constință are toate șansele să-și cucerească o expresie proprie și să scape „cu fața curată” dură și lasă disputată de mai multe hegemonii care — concurendu-se reciproc — își slăbesc forța originară. Înscunind concomitent cu procesul cultural de revalorificare a lirismului nostru dintra cele două rîzboaie, tînăra poezie românească de azi comunică adînc — prin intermediul constelației interbelice — cu propriile sale rădăcini.

Ștefan Aug. DOINĂȘ

Extinderea învățămîntului de cultură generală și, în paralel, valorificarea, în ultimii ani, pe o scară tot mai largă, a moștenirii culturale, pun premisele îmbunătățirii predării literaturii la nivelul liceului. Un prim pas făcut în această direcție îl constituie manualele de clasa a IX-a și a X-a, apărute anul trecut la Editura Didactică și Pedagogică. Nu vom întreprinde aici o recenzie a lor — necesară și aceasta — ci ne vom referi la ele numai ca punct de plecare pentru câteva considerații mai generale.

Lăsînd la o parte faptul că, în vederea reprofiliării predării literaturii pe parcursul a 12 clase, în loc de 11, noile manuale se deosebesc de cele vechi, ca programare a materiei, e locul să spunem aici că ele arată o mai mare grijă pentru valoarea propriu-zisă a operelor literare. Astfel, față de cele vechi, manualele actuale de clasa a IX-a și a X-a conțin multe texte reproduse din clasici. Problemele de teorie și istorie literară capătă, în noua redactare, un caracter mai aplicat, comentariile sînt mult mai la obiect, definiția genurilor și speciilor literare se face de astă dată mai puțin rigid și scolastic. Cînd se trece la încercuturile literaturii române nu se uită a se pune într-un relief mai pronunțat scrierile unui Varlaam, Dosoftei sau Antim Iureanul. Noile manuale, mai ales cel de clasa a X-a, acordă un număr mare de pagini clasicii, lui Budai-Deleanu, Negruzzi, Alexandri, Eminescu, Caragiale, Creangă,

pagini consacrate în primul rînd comentariului operelor. Constatarea generală, mai ales în ceea ce privește manualul de clasa a X-a, este că autorii s-au strădui, și au izbutit în bună măsură, să orienteze studiul literaturii naționale în direcție de supranță, a cuprinderii de fapte și date de istorie literară. În special în ceea ce privește capitolul „Eminescu” — cel mai întins, și cu bună dreptate — saltul calitativ ne apare cu totul evident, prin introducerea și comentarea unor noi bucăți semnificative. Se introduc, de asemeni, capitole noi, precum cel despre Titu Maiorescu și Junimea, bine plasat înainte de cele care tratează despre marii clasici, după cum bine plasat este și capitolul, de asemeni mai dezvoltat, des-

pre Alexandru Macedonski, la finele ciclului clasei a X-a. Discutabilă rămîne totuși omisiunea unui lanu Văcărescu, Kogălniceanu, C. Boliac și Anton Pann. Dacă în ceea ce privește pe cei dintîi situația este ameliorată intructiv, prin cuprinderea lor în expunerile de ansamblu, ultimul ne apare nedreptățit, ignorat, cu toată importanța operei lui recunoscută de toată lumea.

În ceea ce privește modul expunerii, comentariul la texte ca atare, se remarcă de astă dată evitarea șabloanelor și stereotipurilor care nu o dată apăruse în vechile manuale școlare. Lucrul era necesar deoarece apăruse un decalaj — pe care chiar elevii din clasele mai mari îl vizau — între nivelul predării literare și al volumului de exegeză și nivelul cărților de școală, rămase fatal

In pas cu cercetarea literară

mai în urmă. Urme, ticuri vechi se mai pot observa totuși, în noul manual de clasa a IX-a: Astfel, în comentarea nulelei „Alexandru Lăpușeanu”, cuvîntul „verosimil” apare, prea obsedant, de patru ori pe o singură pagină; iar în comentarea „Noptii furtunoase”, în același manual, Jupin Dumitrache, Man Ipingescu și ceilalți sînt acuzați de... „incultură”, de parcă acesta ar fi esențialul.

Concepte așa, manualele de clasele a IX-a și a X-a, firese este să ne așteptăm ca cele de a XI-a și a XII-a să fie încă mai substanțial îmbunătățite. Vor trebui neapărat introduse capitole și lecții despre o serie de scriitori asupra cărora s-au operat reconsiderări substanțiale. Nu vor trebui să lipsască poeți ca Dimitrie Anghel, Ion Minulescu, Lucian Blaga, Ion

Barbu, chiar Ion Pillat, poate, pe lîngă cei introdusi pînă acum în școală. Vor trebui să figureze și alți prozatori, ca Hortensia Papadat-Bengescu sau Matei Caragiale și neapărat critici și ideologi literari ca N. Iorga, Eugen Lovinescu. E de presupus, și de altfel mișcarea noastră literară actuală, reflectată în activitatea cenzurilor și în presa de specialitate a dovedit-o, că tineretul școlar din ultimele clase se arată și va continua tot mai mult să se arate, foarte interesat de literatura „la zi”. De aceea considerăm că manualul pentru ultima clasă va trebui să aibă în vedere literatura nouă, a tinerilor scriitori de azi, pe lîngă cei vechi ale căror opere s-au operat reconsiderări substanțiale. În felul acesta s-ar putea evita decalajul de care vorbeam, între școală și activitatea literară în curs.

Emil GIURGIUCA

posteroare din biblioteca dumneavoastră, nici pe Vannhagen von Ense, Friedrich von Müller, Xavier Marmier, Th. de Quincey, E. Döhning, Blazze de Bury, Carlyle, Pierre de Bouchaud, Th. Mann, (Goethe und Tolstoi, 1923), Román Rolland (Goethe et Beethoven, 1930), Fr. Sotef (Conversations avec Goethe), Léon Daudet (Goethe et la Synthèse, 1932), H. Lichtenberger (Goethe, 4 vol. 1937—1939), Albert Schweitzer (Goethe, 1949), Ch. du Bos (Goethe, 1949), M. Brion (Goethe, 1949), G. Blanques (Etudes sur Goethe, 1951), J. Ancelet-Hustache (Goethe par lui-même, 1955), și, desigur, nu sînt cu bibliografia la z.

În cluda unor senile plicteșeli și a unor premature blazări, sintezele monografice de mică sau mare întindere cunosc pretutîndu o mare eflorescență. Colecțiile franceze Poètes d'aujourd'hui (Editions Pierre Seghers) Ecrivains de toujours (Edition du Seuil), Classiques du XX-e siècle (P.U.F.) Bibliothèque idéale (Gallimard), Connaissance des lettres (Hatier) numără pînă astăzi (în ordinea citării) peste 130 de volume prima, peste 70 a doua și a treia, peste 30 a patra, peste 50 a cincea. Posedăm și noi un număr însemnat de sinteze monografice apărute în ultimii ani și din 1965 chiar o colecție de scurte sinteze, la Editura tineretului de tipul Connaissance des lettres, în prezent la al unsprezecelea volum. Sint de așteptat noi monografii despre Eminescu (printre care o sinteză inedită și trei volume de G. Călinescu), Caragiale (Serban Cioculescu), Macedonski (opera, de Adrian Marino), Titu Maiorescu, Duiliu Zamfirescu, C. Hogas, Matei Caragiale, Barbu, Blaga etc., etc., toate mai mult decît necesare, provocînd cea mai vie curiozitate.

Emil VIASIU

CRITICĂ, ISTORIE ȘI MONOGRAFIE LITERARĂ

(Urmare din pagina 3)

crări finite. Viața și opera sînt cele două aspecte ale unei personalități care, după părerea mea, nu pot fi contopite. Thibaudet observă pe drept cuvînt că artistul este totdeauna superior omului, iar Lanson semnalează contrastele dintre viața și opera lui Rousseau. Opera nu e un simplu epifenomen al vieții și un biograf al lui Wordsworth a dovedit că scrierea autobiografică The Prelude e diferită de viața reală a poetului. Și amintirile lui, copilărie ale lui Creangă sînt o operă de ficțiune, roman, deci nu toate faptele de acolo pot fi făcute în date biografice. Date adevărate se scot din documente (acte, scrisori, jurnale, mărturii), dar imaginea esențială, tipologică, ne-o furnizează tot opera. O biografie bizuții numai pe documente, fără considerații asupra vieții spirituale, și care nu ține seama de tensiunea interioară a artistului, nu judecă faptele în finalitatea lor, nu le subordonează unei transcendențe, nu este operă critică, ci goală anecdotă.

Critica genetică urmărește să identifice în evoluția personalității artistului momentul ecloziunii creației care e rezultatul unui proces de selecție a formelor și însumarea lor într-o structură. Această metodă, diltheyană, a fost aplicată la noi de D. Caracostea, născocitorul conceptelor rebarbative de „creativitate”, „expressivitate” și „estem”, din aplicarea cărora a dedus că frumusețea limbii române derivă din i scurt! Încăodată, eficiența metodei e în funcție de cine o folosește. H. Sanielevici utilizează în critică metoda antropologică aduce la extravanțiale din în slujba Satanei!

Aderînd totuși înima la punctul de vedere că monografia este o sinteză personală care nu exclude alte sinteze. E cazul faimosului Goethe de Gundolf care n-a anulat studiile anterioare și

Sint autori care se ocupă numai de viața scriitorilor (excluz biografiile romanțate), numai de opera lor, de una și de alta, aparte, sau la un loc. Thibaudet a scris La vie de Maurice Barrès, La poésie de Stephane Mallarmé și Gustave Flaubert, sa vie, ses romans, son style La noi, G. Călinescu tratează separat viața și opera lui Eminescu, Serban Cioculescu numai viața lui Caragiale, dar viața și opera lui D. Anghel, E. Lovinescu, viața și opera lui Titu Maiorescu, Tudor Vianu numai poezia lui Eminescu și Ion Barbu. Mă refer la lu-

crări finite. Viața și opera sînt cele două aspecte ale unei personalități care, după părerea mea, nu pot fi contopite. Thibaudet observă pe drept cuvînt că artistul este totdeauna superior omului, iar Lanson semnalează contrastele dintre viața și opera lui Rousseau. Opera nu e un simplu epifenomen al vieții și un biograf al lui Wordsworth a dovedit că scrierea autobiografică The Prelude e diferită de viața reală a poetului. Și amintirile lui, copilărie ale lui Creangă sînt o operă de ficțiune, roman, deci nu toate faptele de acolo pot fi făcute în date biografice. Date adevărate se scot din documente (acte, scrisori, jurnale, mărturii), dar imaginea esențială, tipologică, ne-o furnizează tot opera. O biografie bizuții numai pe documente, fără considerații asupra vieții spirituale, și care nu ține seama de tensiunea interioară a artistului, nu judecă faptele în finalitatea lor, nu le subordonează unei transcendențe, nu este operă critică, ci goală anecdotă.

Critica genetică urmărește să identifice în evoluția personalității artistului momentul ecloziunii creației care e rezultatul unui proces de selecție a formelor și însumarea lor într-o structură. Această metodă, diltheyană, a fost aplicată la noi de D. Caracostea, născocitorul conceptelor rebarbative de „creativitate”, „expressivitate” și „estem”, din aplicarea cărora a dedus că frumusețea limbii române derivă din i scurt! Încăodată, eficiența metodei e în funcție de cine o folosește. H. Sanielevici utilizează în critică metoda antropologică aduce la extravanțiale din în slujba Satanei!

Aderînd totuși înima la punctul de vedere că monografia este o sinteză personală care nu exclude alte sinteze. E cazul faimosului Goethe de Gundolf care n-a anulat studiile anterioare și

Emil VIASIU

SCULPTORUL

NELU MĂRGESCU - Vulturești. Joc de vorbe cu excepția poeziei intitulată Lui Eminescu, în al ton, și grațiat, dar cu unele imagini forțate.

TRAIAN LUNGU - Rimnicu Vilcea. Cîntec pentru Ane Miral. În cecălită, nimic nou.

IOSIF IRUBRI - Reșița. „Ejercențiale creștătoare” de care ne vorbim trebuie neapărat spirituale de lectură și de răgazuri de meditație asupra lecturilor și asupra propriilor dumnezeiești gânduri pentru a vi lea timpului. Există, într-adevăr, un cîntec în versurile dumnezeiești, o stare favorabilă comunicării. Poemul nu prinde aripi, nu decolază din grădina hăștului de cuvinte și a bătător mecanice de ritm, zgometoase. Conținutul e prea puțin clar să le poată supune.

ȘTEFAN BAIEȘCU - Mizil. — Încă necristalizat — puțin rezultat din puțina cunoaștere a lumii — pentru a izbucni în poezia înțelegătoare și înțeleasă, predicată. Din pasteurii lipsește percepția proaspătă a naturii, în imitații nu duc nicăieri. De altfel în 1964 ani, cîți aveți, e prematur să a-tacati registrul grav al temelor bacuțene. Inclinațiile vîrstei sînt, de obicei, aventură, exzbraordinar, eroic. Trănsuse în această viziune datele prînd contur. Dăm din această categorie două poeme:

poșta redacției

SINGURĂTATE
Într-un nedefinit decor
Mă ajută doar eu
Și Amurgul
Mă simt o faleză
Înfruntînd
Îmmanus ocean al văzduhului
Co-și schimbă vîntul
Mă simt un detectiv
Ce încearcă
Să afle misterul
Acestui lumi
Inegalabile.
TANT
Dată cu florile de aur
Împrăștiată de o mînd
Gîngășă,
Pe bolta cerească,
Își face apariția Tanti,
Spre-a o-șoși pe sora sa
Înserava
În împărăția nopții,
Îmbrăcăci în a sa
Calească de aur.
Așteptăm ce va urma dată cu
îmbrăpățirea achizițiilor culturale
și a experienței dumneavoastră
literare.

S. GEORGESCU - În locul trist-muritor poștă (că nu prefeții versuri ale, dar în practică, totuși, că eu talentul te naști (și) nu se formează”, dar că ai auzit și de cîteva excepții, în sfîrșit, că vor să-și trimesc le-ati scris la 4 dimineață), am fi preferat cîteva date de prezentare (vîrstă, studii, școala pe care o urmezi, profesia, etc.). (Cînd suni la usa cuiva, buna cuvîntă o cere să spu cine ești). Gradul de cultură, gustul, educația artistică se văd de la primul lui rînd scris. Dacă așteptăm informații de natură celor de mai sus e pentru că ajută diferentiat pe cei ce ne cer sfatul, pornind de la situația particulară dată. Cîți prieteni poeziei dumnezeiești, ele ne oferă unele semne bune (nu mimă) poezia de rînd, auzi în ficcra cea de spus, și afirmă o vîrstă independentă față de tot ce ati citit, chiar față de parabolice de H. orientat) care îndreptățesc speranța. Trebuie să vîrstă și momentul treceți acestui prețios capital de idei pe care sînt cuprinse în poezia de sus, cea a altui lumii, care e poezia.
SANDU V. FLOREA - Brăila. Poetul C. Știrbu nu frecventează

VOICU ȘERRANESCU - Conșta Mică. Mai sigură „Franshumana” înlocuind ultimele două versuri ale primei strofe și desigur fără dedicația conțineră și echocod, i s-ar putea rezerva un loc la Preludii. Revenșiți cu date de prezentare și eventual cu alte poeme.
N. RĂDUȚ - Brașov. Trimiteți versurile monierului care e-u impresional unei reviste pentru pionieri.
GHEORGHE MOLDOVAN - Tirgu Mures. Imposibil de citit. Scrieți versurile cu litere de rînd, nu cu majuscule de țpar, dacă nu le puteți la mașină.
C. — Brlad. Ne-ati trimis o copie de mașină izbită.
I. BUCU. — Socodor. E cazul să vă adresați unei edituri.
VITALIE CIUCU - Rimnicu Sărat. Am predat plicul dumneavoastră secției de poezie a „Gazeții literare”. Cu poeții apăruiți în volum sau în reviste această secție se ocupă.

Ivănuș Gh., Ioana Iorga, Mihai Georgescu, Viorel Stoian, Mihaela Dumitru, M. C. M. Cloabă, V. Grădina, Ioana Conia, Lidia Mihai, M. Acobăntescu, Lucia Simionescu, Anica Neagu, N. Lădasanu, O. Valda, Al. Sandu, St. I. Ioan, V. Ichim-București, D. Medreanu, Florina M. Bulubete-Timșoara, Mihai Tatui, Adrian Popescu-Plotești, I. Stoian, V. Odor, Eugen Ghileanu-Brașov, George Luminiș-Deleni, Vasile Opreșan-Tîgănești, Volocan Bogdan-Gelmar, Al. Istățescu-Lugoj, Radu Clora-Sibiu, George Lima-Pădina, Gh. Silvia, Victor Croitoru-Bacău, Dumitru C. Arvat, Ion Serban, Doina Dragomir-Turnu Severin, Varga Vasile-Ciuj, Gh. Popovici-Bogdan Voda, Ion Toma Ionescu-Merisan, Ion Mișu-Pietroșu, T.V. Blăjan-Blaș, Dorel Lunca-Bălești, A. Gh. Neagu - Roman, Mirvan - Babești, Ninel-Medias, Costică Stratulat-Cîmpurt, C. Vasilescu-Pretești, Ion Minecu-Pitești, Ion Toma Ionescu-Priva, Radu Brădăteanu-Tg. Mures, George Lima-Buzău, E. Brădeanu - Simeria, Gabriel Birsan-Galați, C. M.-Crigana, A. S. Călinesci, Ionita Răchita - Zărnici, Elena Daclian, Crisul, Crucea-Caracai, G. Filip-Alexandru, I. Steinel-Craiova.

Adresați-onel acestor de creație, caselor de cultură raionale sau cercurilor literare ale școlilor pe care le frecventați.

„1001 DE NOPTI“

in ZECE ZILE

TEHERAN : „METROPOLA COMORILOR“

Scriu aceste rânduri la lumina multicoloră a unei „lămpi“ din Teheran : o ciupercă de plumb înrustată cu cioburi de cristale din toate culorile. Razele becului de dedesubt transformă cristalele într-un basm cu o mie și una de culori. La fel arătau luminile Teheranului în noaptea când aterizam pe pământul poezilor Ferdousi, Saadi și Hafiz. Pe pământul patriei „bărbajilor-privighetori“ și „femeilor-roze“, pentru că privighetore (Bul-bul) în limba persană e de gen masculin și simbolizează îndrăgostitul care plinge și dă de dorul „rozei“, simbolul iubitei. Pe pământul împărăției regilor Cyrus, Darius și Xerxes, care-și întindea acum 2500 de ani, fruntariile de la Caspica pînă la Marea Neagră și Mediterana, și de la Nil pînă-n India! Teheranul? Cetatea comorilor dintre veșnice zăpezi și veșnice nisipuri. Un cal năzdrăvan a lovit o dată cu copita în pământ. Din această izbitoră s-a format o vale și munții Alborz cu piscul vechi înzăpezit și vulcanul etrusc, Damavand (2670 m.). Pe „sumat“ acestei poezii imense, orașul vechi și nou se cațără pe munții roșcați, metalici, pînă la 1400 m., și înaintează în aerul fierbinte al nisipurilor din desert. Teheranul? Vast caleidoscop în care se amestecă mazăc străvechiului cu ultramodernul : moschei de basm cu cupole de aur, minarete de faianță azurie, umbrite de zgirile-nori de alumină și cristal; măgării cărînd coșuri de foc, printre autobuze etajate. Mășinile de cantăniți aurii și peșni verzi alături de vitrinele scâpărînd de bijuterii. Și la fiecare pas, femei învaluite din creștet pînă-n tălpi în cerul, tradiționalul „ceador“ (feregeau musulmană) alături de tinere persane îmbrăcate după ultima modă persiană, purtînd pantofi cu toc-cul, cofate și rimelate și cu „ochi care aduc suferință inimii“, cum se plîngea Alexandru Macedon. În Teheran, fac bună casă : cei mai vechi și cei mai mare bazar acoperit din Orient și cea mai mare universitate din lume.

Am vizitat muzeu, palate și bibliotecă. Colecțiile muzeelor mi-au vorbit în graiul lor mut despre arta și cultura celor 25 de veacuri : sigiliu și ceramică din primul imperiu persan, din sec. VI î.n.e. al „regelui regilor“, Cyrus cel Mare; poezie de aur cu lei înaripați de la Marlik; coloane și basorelieful de la Persepolis; plăci de aur cîntărind fiecare 10 kg cu inscripții cuneiforme lăsate de Darius; unelte și arme din epoca Sassanizării; covorașe minunate, brocarturi unice, emaluri, coperte din piele, manuscrise, miniaturi și casele de argint, aur și fildeș cu incrustații de mozaicuri microscopice. În palatul „Golestan“ am admirat „Sala de oglinzi“ parchetată cu „kasi“ (cărămizi smălțuite); colecție de orologii antice : unul arătînd orele a 12 capitale, altul, în loc de „cuc“, făcînd să apară un păn de nestemate încadrat de jeturile a două hăvuzuri de cristale; printre armuri am văzut spada lui Nader Sah Afșar și arcul mongolului Tamerlan. De neuit este comora „Bijuteriilor coroanei“ închisă într-un seif cit o casă, cu pereți de fier și o singură ușă cu nouă cifruri secrete. Înăuntru : diademe de perle, coroane de diamante, siguragi de luxoașe, rubine și safire ; un rubin în stare nativă mare cit un ou ; bliduri pline cu nestemate verzi, galbene, roșii, azzuri ; „Tromul Păunului“ din fildeș și nestemate, și cel mai mare și perfect diamant din lume (mare cit o cutie de chibrituri) numit „Daryaye-Noor“ („Muntele de lumină“). Oricît de neprețuit ar fi comora a., ceasta de pietre prețioase, adevărat comoră nepieritoare e colecția de manuscrise zugrăvite dumnezeiește : „Coranul“, epopei „Sah-Namē“, copii după „Golestan“ și „Divanul-Haviz“.

ESFAHAN, „FLORENȚA ORIENTULUI“

Isfahan, Esfahan, Safahan sau Aspadana e cetatea celor mai frumoase moschei și minarete din lume, cetatea meșterilor artizani din uriașul bazar cu străzi acoperite în care te pierzi că-n „o mie și una de nopți“. Așezat pe valea mănoasă a râului Zayandeh peste care se arcesc poduri de piatră (Syoc-pool, Khađju, Tehubi) cu arcade etajate și nișe zugrăvite, po-

vestea Esfahanului e lungă și plină de tristețe : cucerit prin lupte corp la corp dintre căpetenia castei arabe islamizatoare, Elab Ben Vaghar, și guvernatorul cetății, Padogan, care, învins, predă cheile orașului ; locuitorii se revoltă și scutură jugul arabilor. Califul Omar, prin căpetenia Abu-Musa Achari, pedepsește Esfahanul înecîndu-l în singe. Cetatea renaște în epoca Saldjuhizilor, „cînd și cei săraci se ospătau din bliduri de aur“. Cetatea rezistă hoardelor lui Ghinghis-han. Dar între ziduri, două secte islamice (a Safelților) și a „Hanefiților“) se duscămănesc de moarte. Poetul Kemal-eddin scrie un poem prin care imploră „Cerul să trimită un șah rău sau un dușman sîngeros peste cetatea învrăbită, și s-o pedepsească spînzurîndu-i locuitorii“. Rușă poetului e ascultată. Ghinghis-han asediază cetatea. Sadreddin Khodjandi, șeful „Safelților“ fuge într-o noapte la Ghinghis-han. El arată intrarea lănică în cetate, cu condiția ca mongolii să-i spînzure doar pe „Hanefiți“, Ghinghis-han intră în cetate, micălește pe toți „credincioșii“ și în citeva zile din Esfahan rămîne un pumn de cenușă. Cetatea renaște în epoca Safavizilor care aduc din Djolfa mii de meșteri armeni ; moschei și minarete, palate faimoase, ca „Tahar-Bagh“ (cetea „Celor-patri-grădini“) fac din Aspadan „o jumătate a lumii“ („Nesfē Djahran“) în ceea ce privește frumusețea. În inima Esfahanului este piața „Maidan-Sah“ încadrat de „giuvaerele lui Allah“ : „Moscheia Sahuului“, cu portuluri și minarete de faianță înflorată în toate nuanțele, de la albastru-marin la albastru-ceresc, „Moscheia Selcului Lotfolah“, o capodoperă arhitecturală din epoca șahului Abas cel Mare ; apoi palatul „Ali Kapu“ supranumit „Palatul celor o mie și una de nopți“ ; porți de porfir, galerii de lemn sculptat, săli cu fresce reprezentînd femei și animale fantastice, scene războinice, etc. În spațiile palatului : grădini, bazinuri, hăvuzuri, copaci și pavilionii „Celor 40 de coloane“ („Sehel-Sotoon“), adică 20 de coloane dublate de oglinzi hestuleului. Și apoi alte 169 de moschei și uriașul bazar cu cei 100.000 de meșterșugari și 10.000 de țesători, și citeva mii de ateliere de artizanat — pe drept cuvînt, fac din Esfahan o „Florență a Orientului“.

SIRAZ : „LEAGANUL POEZIEI“

Sirazul e supranumit în multe feluri : „Tromul lui Solomon“, „Inima Științelor“, „Cetatea Rozelor și Privighetorilor“, „Cetatea Dragostei“, „Locul de odihnă al lui Saadi“, „Pământul lui Hafiz“, „Orașul Artelor“ și în sfîrșit „Orașul Clarvăzătorilor și Evlavioșilor“. Sub domnia lui Azad-ol-dovleh Deylami. Siraz rivaliza cu Bagdadul, cetatea culturii iraniene. La porunca lui Azad s-au construit palate și construcții gigantice, în care se refugiă artiștii din tot Iranul cîntorpi de mongoli : o bibliotecă uriașă cu 360 de incăperi în care s-au adunat toate manuscrisele epocii. Azad a construit de asemenea barajul „Bandē Amir“ sau cum scria cronicaul vromii : „Azad-ol-dovleh a pus un munte în mare și o mare pe munte“. Înțelepciunea și aurul Alabacar provinciei Fans au salvat Sirazul de sabia și focul lui Ghinghis-han.

Din Siraz a pornit cultura „trandafirilor de Siraz“ s-o „grădiniște Europiei“. În primăvară, Sirazul e un rai al florilor care te îmbată cu parfumul garoafelor, crinilor, narcisilor, stînjinelor, iasomilor și trandafirilor. Mausoleele lui Saadi și Hafiz sînt locuri de pelerinaj ale admiratorilor din toată lumea. Pe lespedea de marmură găbuite citești epitaful lui Saadi.

„O, răfăcitorule Sufi ce-ai cauzi faimă (titlul de lanțul unui nume strălucitor), nu vei scăpa de chinu-acesta pînă cînd nu îți vei trage vinul de pe drojdi!“

Cuprînd în miini o cupă de argint pe care vîd cizelat un trandafir, simbolul „Celății Rozelor și Privighetorilor“, și din vinul roșu de Siraz, în semn de adîncă smerenție, picur topit rubin pe lespezele lui Saadi și Hafiz, aceste „privighetori ale Persiei“ și ale lumii...

George DAN

NICOLAS DE LARGILLIERE (sec. XVIII)

Portretul ducesei de Moine, înălțată ca zeia Pomona (detaliu)

PANAIT ISTRATI ÎN LIMBA TURCĂ

Turcia este dintre primele țări care a tradus operele lui Panait Istrati, și în momentul de față el este lăsat, citit și comentat ca și un scriitor turc. Faptul că multe din romanele sale au cunoscut intru două și cinci ediții este foarte cunoscut. Începînd cu anul 1935, cînd majoritatea revizorilor mari din Turcia vorbesc despre el, îl traduc fragmentar sau în folioan, scrierile sale și-au găsit, am putea spune, un loc al lor în literatura turcă, un loc pe care cititorii i l-au oferit cu simpatie.

Traducătorii și editorii lui Panait Istrati în limba turcă, este binecunoscutul scriitor İSABER NABI NAYIR. Din creația lui Panait Istrati au fost traduse în limba turcă următoarele titluri : „La maison Thüringen“ (titlul în turcă „USAK“, prima ediție a apărut în anul 1935, a doua ediție în 1937, și editația a patra în 1954), „Mediterranean“ („Ak Deniz“), prima ediție a apărut în anul 1935, a doua ediție în 1954, și editația a treia în 1957, și editația a patra în 1965), „Cofinul“, prima ediție în 1936, a doua ediție în 1954, și editația a treia în 1957, și editația a patra în 1965), „Onela Anghele“ („Angel Dayi“, prima ediție în anul 1936, editația a doua în 1951, editația a treia în 1957, și editația a patra în 1965), „Miknahl“ („Arkadas“), prima ediție a apărut în anul 1949, editația a doua în 1957, editația a treia în 1957, și editația a patra în 1965), „Mediterranean“ („Ak Deniz“), prima ediție a apărut în anul 1935, editația a doua în 1954, editația a treia în 1957, și editația a patra în 1965).

„Cofinul“, prima ediție în 1936, a doua ediție în 1954, și editația a treia în 1957, și editația a patra în 1965), „Onela Anghele“ („Angel Dayi“, prima ediție în anul 1936, editația a doua în 1951, editația a treia în 1957, și editația a patra în 1965), „Miknahl“ („Arkadas“), prima ediție a apărut în anul 1949, editația a doua în 1957, editația a treia în 1957, și editația a patra în 1965), „Mediterranean“ („Ak Deniz“), prima ediție a apărut în anul 1935, editația a doua în 1954, editația a treia în 1957, și editația a patra în 1965).

„Cofinul“, prima ediție în 1936, a doua ediție în 1954, și editația a treia în 1957, și editația a patra în 1965), „Onela Anghele“ („Angel Dayi“, prima ediție în anul 1936, editația a doua în 1951, editația a treia în 1957, și editația a patra în 1965), „Miknahl“ („Arkadas“), prima ediție a apărut în anul 1949, editația a doua în 1957, editația a treia în 1957, și editația a patra în 1965), „Mediterranean“ („Ak Deniz“), prima ediție a apărut în anul 1935, editația a doua în 1954, editația a treia în 1957, și editația a patra în 1965).

O figură care, fie aprobată, fie dezaprobată, rămîne în orice caz un cazuri, olandă de respect, este Mallarmé. Numai puțin dintr-un contemporan săi și-au dat seama de ceea ce va însemna pentru poezia veacului al XX-lea autorul Herodiadi. Acest om, însă, în care se asociază discreția cu îndrăzneala, a fost încă de pe atunci purtătorul unei mari certitudini.

Pînă la el, inclusiv la Gérard de Nerval, o poezie obscură — cu excepția sporadică a descîntecelor — exprimă indeciziune și o obscuritate a sensului. Mallarmé descoperă o nouă direcțiune în ordinea enigmei poetice. El cultivă primul obscuritatea în registrul construcției, al conexiunii verbale, de unde derivă ca un factor secund și obscuritatea sensului. Poetul nu este, deci, un ermetic în înțelesul tradițional al cuvîntului, adică un iubitor al secretului și al expresiei criptice ca atare, Mallarmé se manifestă numai ca un iubitor al frumuseții și al armoniei — care-și are desigur legile ei ascunde, dar nu în sensul că ar refuza să le livreze, ci în acela că puțin și străduindu-se să ajungă pînă la ele.

Ceea ce modifică el nu este cristalizarea de suprafață, ci însăși structura și funcțiunea celulei poetice prime, adică a cuvîntului sau a grupului de cuvinte. Acestea reprezintă treapta suitoare către demnitatea poeziei. Dar o asemenea demnitate nu poate fi obținută prin cuvîntul-mijloc, acela care moare odată cu folosirea sa. Am spune că poetul urmărește să invalideze formula lui verba volant și să o înlocuiască prin verba permanent. Bunăoară, unul din factorii de caducitate ai limbajului — care oglîndește de fapt condiția ca-lucă a existenței însăși — se leagă de formulele predicative ale verbelor. Acestea situează evocarea diverselor imagini într-o postură provizorie și relativă, într-o perspectivă trecătoare, expusă pieririi. De aceea, Mallarmé elimină în mare parte, înlocuindu-le prin participii, gerunzi, infinitive, chiar cu riscul de a desființa fraza. Această am spune eterizare a verbului, încercînd în mîscarea sa, închipuie zarea unui altă lume decît cea reală, o lume cu durată schimbabilă și cu acel fixism categorial al ideilor platonice.

Singur exemplul de mai sus, cu reducerea verbelor sau, mai curînd, a formelor verbale predicative, ne relevă că, în vederea sa, cuvîntul nu mai este termenul unei relații, al unei judecări — fie ea și cu caracter deschiș, sugestiv. Rupt din lanțul său contextual cuvîntul se vrea izolat pentru a fi supus acțiunii operațiilor de distilare din care se extrage aural pur. Această izolare nu este însă, suficientă. Cuvîntul mai trebuie despartit și de propriul lui sens, cu care se află asociat în mod obișnuit, pentru a se vedea descîntat de tot ceea ce vine din exteriorul său.

Dar ce mai poate însemna cuvîntul care încetează a fi veriga unei idei exprimate și care renunță a mai desemna o noțiune? El mai poate însemna un sunet, o culoare, o formă. Alături în mod deliberat de alte cuvinte, privite în același sens, adică desprinse de orice urmă a funcțiunii lor practice în sens inteligibil, expresia verbală trebuie totuși să-și păstreze, în ordine intensivă, izolarea : ca necesită acel spațiu gol în jurul ei, în care să se pulverizeze tot parfumul răscolit din abisul resurselor sale. În felul acesta, limbajul, eliberat din ser-

vitutea de simplu mijloc intercomunicabil și redus la frumusețea „esenței“ sale, apare pentru Mallarmé ca expresie a unei lumi pure și ideale, care transcendă imperfecția și decăderea existenței propriu zise, ceea ce ne-a și îndemnat să evocăm puțin mai-nainte zona ideilor platonice.

Îndeobște, în poezie, sensul este acela care polarizează în jurul său anumite consonanțe și cumini sonore. La Mallarmé, dimpotrivă, fără intervenția sensului și doar prin radianța plină, a resurselor lor eufonice, sunetele se cheamă direct înțelele după anumite feluri melodice. Din înfrățirea lor se naște un nou sens, de astă dată muzical mai puțin evident decît sensul poetic, însă considerat de Mallarmé nu mai puțin real : La chevelure vol d'une flamme à l'extrême / Occident de dorielor. (Pletele zbor al unei flăcări în extremul l Occident al dorielor). Să se remarce vol de median de la chevelure l-a creat pe vol, iar mai departe finalul ure, tot de la chevelure — l-a creat pe ure. Se alternează astfel, nu mecanic ci nuanțat melodic, velure-vol-ure. Linia melodică se urcă și se termină, plantînd într-un tril, de-ice-de (dent de âe), care se pierde apoi în surs, adică în i și r, vocală și consona care mai apte unei prelungiri umilinare, de vocaliză concluzivă.

Aceasta este, sumar indicată partea de precizie compozițională. Există, însă, și un vag muzical, printre altele acela al confuziei și interpenetrării dintre planul exterior și cel interior. Pletele (la chevelure) exprimă o intuiție din afară, comparația cu zborul flăcării provine tot din afară : direcția ei de obiect exterior are loc, însă, într-un univers lăuntric, acela al dorielor. Desigur că și în poezie, propulsorul unei impresii din afară se poate raporta la lumea lăuntrică, sau invers, însă numai prin intermediul unei comparații, al unei metafore sau al altui vehicul stilistic (tot astfel și sufletul meu sau sufletul ome, porumbel alb etc.). În muzică, dimpotrivă, fără nici o mijlocie, impresia din afară intră și străbate direct spațiul lăuntric, ca

ARTĂ
LUI
MALLARMÉ

IN EXCLUSIVITATE PENTRU „GAZETA LITERARĂ“

Interviu cu JEAN GIONO

Recent a apărut în traducere românească romanul Husarul de pe acoperși, de Jean Giono, scriitor important, re ocupă un loc aparte în literatura franceză contemporană.

Născut la 1895 la Bagnasque în departamentul Basses-Alpes, Giono devine, după studii secundare, funcționar de bancă în orașul natal. După primul război mondial pe care-l face ca soldat, se re-întoarce la vechea ocupație ; se revelă ca scriitor prin publicarea trilogiei compuse din Colina, Unul din Baumugnes (1929) și Înflorire (1930), romane care îl aduc notorietatea. Se consacră de aci încolo exclusiv scrisului și se singularizează în literatura franceză dintre cele două războaie ca un glorios creator al grației campestre, evocînd cu deosebită forță, în spirit rousseaui, o viață dusă în dimensiunile mitice ale unei comunități cu natura.

După cel de al doilea război mondial, numai romanul Sullele tari (1950) mai dă expresie deplină acestui vizuim ; Le Hussard sur le foale (1951) aparține în mare parte unei preocupări mai noi a lui Giono : aceea de a exprima prin destul unor personaje, aflate în căutarea unei fericiiri individuale, procesul de formare al unor caractere.

În 1954, Jean Giono a fost ales membru al Academiei Goncourt.

Apariția Colinei e constituită, în 1929, un mare triumf. Ce a însemnat pentru dvs. acest succes?

J. G. : Pe vremea aceea maravurile publicitare nu laborau încă „mari triumfuri“, cum spun d-va. Romanul a plăcut unor scriitori ca André Glade, Thibaudet și încă la vreo alți doi sau trei, precum și cititorilor obișnuiți. Simpatia lor mi-a făcut o mare plăcere. Și e constituit, mai ales un îndemn de a continua să scriu.

— În Occident, unii critici literari susțin, în studiile și eseurile lor, că romanul trece printr-o criză. Împărtășii această părere?

J. G. : Nu există un ca un ziar sau o revistă să nu lanseze un apel disperat : „Romanul e în pericol“. Acest gen de enclite alarmiste adesea toldează scriitorii care să răspundă la critici care să se emoționeze.

Dacă există într-adevăr o criză, aceea e a lecturii scriitorilor în parte, în țara lor albă, înainte de a scrie. Dar se pare că aceste crize, ca și bolile infantile, sînt învinse cu ușurință fiindcă — an bun,

mine pentru ei o activitate puțin vinovată, o artă de agrement. Împotriva a ceea ce se crede, pasiunea este o lăudă aduță. Mîna se învîlă și apare mai tirziu.

— Cum explicați această atitudine a tinerilor scriitori? J. G. : Într-o societate comunistă ca a noastră și relativ prosperă, acești tineri se nase pierzînd, răstăind, scîlășitacii în fond de soarta lor. El nu pot să aibă cauze mari de apărut și puține probleme materialice. Nu manifestă nici o animozitate împotriva generației care îl precede. Au, cel mult, laudă de ea, un oarecare dispreț protector și îndelincență.

De fapt, acești tineri scriitori pornesc de la început ca bluturori, poziție inconfortabilă pentru intelectualii. De aci vine și această tendință a acestor prelozitate care îi machioră. Este o curioasă stare tranzitorie. Nu peste multă vreme vom vedea apărînd, destînr, un fel de violență anarhistă, care va înlocui aceste căutări formale. Dar n-am ajuns încă acolo. La ce visează acești tineri? Le burcul lor, la solitudine lor, la tehnica lor, dar în toate acestea, doar ca să uile de ei înșiși.

— Care sînt maeștrii acestor tineri scriitori? Sînt arapoi în jurul unei scoli literare? J. G. : Dacă au vreun meștru, acesta poate să fie tot al alt de bine Sartre, ce și Malraux. În general însă, tinerii scriitori nu sînt arapoi în jurul nici unui nume. Inspirația lor e mult mai eterogeenă.

— „Noul roman“ are adesea printru el? J. G. : Prea puțin! Majoritatea acestor tineri scriitori — cum v-am mai spus — practică un lirism, care poate fi interpretat ca o căutare a unui nou romanism. De altfel, ce ar avea de învald la reprezentarea „noului roman“? Acestea au mai mult idei decît stil.

— Alți vorbii adesea despre preștii literare. Ce părere aveți de ele? J. G. : Copilul silitor și cuminții li se distribuie la sfîrșitul anului, premi, note bune și bomboane, iar scriitorii Goncourt-urii, Pămîna și Médicis, E nevole de asemenea premi, căci ele activează comorții călîi, încuțatează pe scriitorii și aneori, recompensează talente, adică, datorită lor, autorii pot trăi și scrie. Dar literatura, așa adevărată, cea mare, e cu totul altceva decît aceste șpagonele de licență toamnă. Emiția de note o simte lectorul cîînd un scriitor mare e de o ca totul altă calitate.

Paul B. MARIAN

— Noul roman are adesea printru el? J. G. : Prea puțin! Majoritatea acestor tineri scriitori — cum v-am mai spus — practică un lirism, care poate fi interpretat ca o căutare a unui nou romanism. De altfel, ce ar avea de învald la reprezentarea „noului roman“? Acestea au mai mult idei decît stil.

— Alți vorbii adesea despre preștii literare. Ce părere aveți de ele? J. G. : Copilul silitor și cuminții li se distribuie la sfîrșitul anului, premi, note bune și bomboane, iar scriitorii Goncourt-urii, Pămîna și Médicis, E nevole de asemenea premi, căci ele activează comorții călîi, încuțatează pe scriitorii și aneori, recompensează talente, adică, datorită lor, autorii pot trăi și scrie. Dar literatura, așa adevărată, cea mare, e cu totul altceva decît aceste șpagonele de licență toamnă. Emiția de note o simte lectorul cîînd un scriitor mare e de o ca totul altă calitate.

Paul B. MARIAN

— Noul roman are adesea printru el? J. G. : Prea puțin! Majoritatea acestor tineri scriitori — cum v-am mai spus — practică un lirism, care poate fi interpretat ca o căutare a unui nou romanism. De altfel, ce ar avea de învald la reprezentarea „noului roman“? Acestea au mai mult idei decît stil.

— Alți vorbii adesea despre preștii literare. Ce părere aveți de ele? J. G. : Copilul silitor și cuminții li se distribuie la sfîrșitul anului, premi, note bune și bomboane, iar scriitorii Goncourt-urii, Pămîna și Médicis, E nevole de asemenea premi, căci ele activează comorții călîi, încuțatează pe scriitorii și aneori, recompensează talente, adică, datorită lor, autorii pot trăi și scrie. Dar literatura, așa adevărată, cea mare, e cu totul altceva decît aceste șpagonele de licență toamnă. Emiția de note o simte lectorul cîînd un scriitor mare e de o ca totul altă calitate.

Paul B. MARIAN

— Noul roman are adesea printru el? J. G. : Prea puțin! Majoritatea acestor tineri scriitori — cum v-am mai spus — practică un lirism, care poate fi interpretat ca o căutare a unui nou romanism. De altfel, ce ar avea de învald la reprezentarea „noului roman“? Acestea au mai mult idei decît stil.

— Alți vorbii adesea despre preștii literare. Ce părere aveți de ele? J. G. : Copilul silitor și cuminții li se distribuie la sfîrșitul anului, premi, note bune și bomboane, iar scriitorii Goncourt-urii, Pămîna și Médicis, E nevole de asemenea premi, căci ele activează comorții călîi, încuțatează pe scriitorii și aneori, recompensează talente, adică, datorită lor, autorii pot trăi și scrie. Dar literatura, așa adevărată, cea mare, e cu totul altceva decît aceste șpagonele de licență toamnă. Emiția de note o simte lectorul cîînd un scriitor mare e de o ca totul altă calitate.

— Noul roman are adesea printru el? J. G. : Prea puțin! Majoritatea acestor tineri scriitori — cum v-am mai spus — practică un lirism, care poate fi interpretat ca o căutare a unui nou romanism. De altfel, ce ar avea de învald la reprezentarea „noului roman“? Acestea au mai mult idei decît stil.

— Alți vorbii adesea despre preștii literare. Ce părere aveți de ele? J. G. : Copilul silitor și cuminții li se distribuie la sfîrșitul anului, premi, note bune și bomboane, iar scriitorii Goncourt-urii, Pămîna și Médicis, E nevole de asemenea premi, căci ele activează comorții călîi, încuțatează pe scriitorii și aneori, recompensează talente, adică, datorită lor, autorii pot trăi și scrie. Dar literatura, așa adevărată, cea mare, e cu totul altceva decît aceste șpagonele de licență toamnă. Emiția de note o simte lectorul cîînd un scriitor mare e de o ca totul altă calitate.

Neuzat N. IUSUF

În cazul de față pletele și apoi flăcări, care străbat orizontul dorielor. Îndeobște, unele relații cu aparentă absurdă în poezie se arată perfect logice în muzică. În această ordine intră, bunăoară, faptul de a muri o diademă („Jen diaras mourir un diademă), unde este vorba de aceeași chevelure în timp ce se lasă pe frunte. În muzică, însă, o frază cu mici scăpărări arpegiate, care se stinge, este într-adevăr o diademă de moare.

Desigur că numai un artist extrem de stăpîn pe vederile și pe mijloacele sale putea să îndrăznească o întreprindere atît de riscantă. A concepe, fără alte antecedente, fără confirmări experimentale anterioare, o nouă bază poetică, în care cuvîntul să se desprindă de raportarea la o realitate propriu-zisă și să devină el însuși o realitate, pînă și în poezie. În mod paradoxal, el a și înnoit-o, dar a și desființat-o — a desființat-o nu ca expresie de valoare, ci ca specificitate. Mallarmé a transformat poezia într-o savantă piesă compozițională. Nu este vorba de ceea ce numim noi curent o „poezie muzicală“, ca, bunăoară, la Verlaine, ci de-o bucată de muzică propriu-zisă, parafrazată, cu un echivalent calcul constructiv, pe planul poetic.

De aceea, un Debussy a fost în măsură să recreeze cu atîtă excitație de ecouri După amiaza unui faun. În compoziția muzicală, ca și în cea poetică, prinde gale aceeași sugestie a unei vitalități toropice, a „sufletului vacant de cuvinte“, sub „mindra tăcere a amiezii“. Din amîndouă compozițiile se umflă numai dorința melancolică, regretul voluptuos al amintirilor silvestre și toride, cu nîme „dormesues“, cu „trandafiri ce-și scîlăvesc tot parfumul la soare“, emulsiune intermitentă în arpegii. Și de asemenea, în această smolnolă, tresare, în decantări de alexandrinism mitologic, „spaima secretă a cârni“ sau „singele nostru“ către „traiul etern al dorinelor“.

Muzica lui Mallarmé rezultă din voința conștientă de a reda cuvîntului vechea putere magică, aceea de formulă a intrării în altă lume. În această lume, noțiunile cele mai contradictorii se leagă prin armonia secretă a frumuseții. O asemenea coincidență oppositorum anulează, de pildă, deosebirea dintre voluptatea caniculară a faunului și castitatea vesperală a Herodiadi. Aceste stări opuse se încaș depotrivă în aceeași undă muzicală, o undă dolentă, nostalgică, întreruptă depotrivă de tremurări arpegiate : în După amiaza unui faun întîlnim „spaima secretă a cârni“, cu „fîntînda hîrie a buclor albare în lumină și-n fiori, o nestemate“, în Herodiada „florul dispăie nudități“, „reca scînteiere a palidiei tale lumii“, în Herodiada „florul arzi de castitate“. Dincolo de tiparul limitat și închis al sensurilor, cuvîntul își dilată atît de mult teaurul sugestiv, încît nu mai încapă în teritoriul poeziei și emigrează către legile sunetului, ale acorului, ale savantei fraze muzicale. Magia sa constă tocmai în această ambiguitate și amțioare oscilantă.

Deceptionat de vulgaritatea și meschinăria societății corupte în care trăie, Mallarmé caută compensația unei alte lumi. Poezia sa este așezată unui exilat și protestul unui nemulțumit. Acest protest nu se face, însă, prin contiguitate oglînda a societății respective, adică prin asemănare, prin caricatură, ci prin contrastul ei, adică prin frumusețe.

Edgar PAPU

gazeta literară
Organ săptămînal al Uniunii Scriitorilor din Republica Socialistă Romînia
Redacția : București, Bd. Ana Ipătescu 15.
Telefon : 12.94.44 ; 11.59.36 ; 12.74.26
Administrația : Șos. Kiseleff 10. Telefon : 18.55.99
Abonamente : 3 luni, 15 lei ; 6 luni, 26 lei ; 1 an, 52 lei
Împrimat la Întreprinderea poligrafică „Informația“